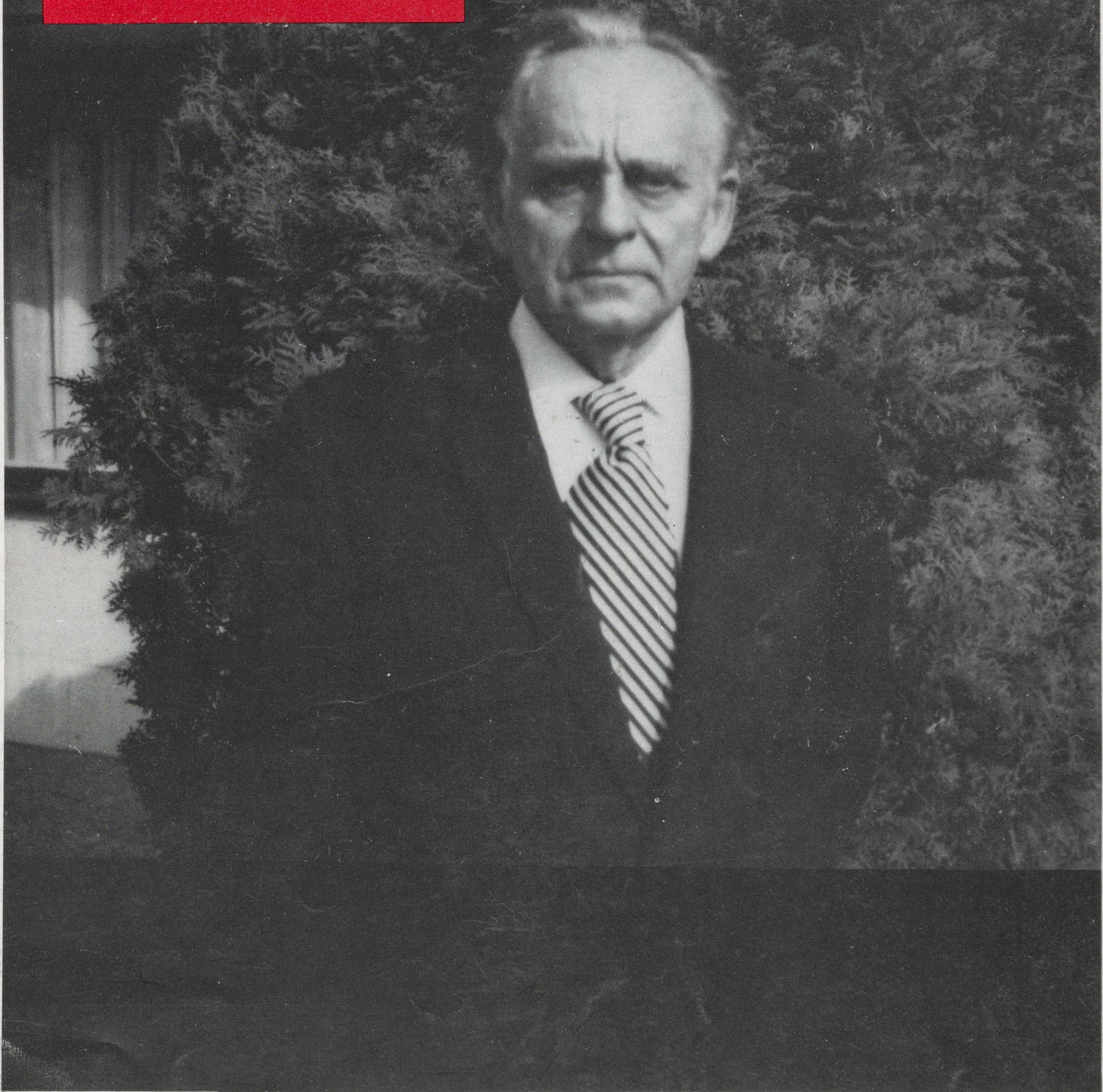

L I E T U V I Ų

DIENOS

MARTYNAS GELŽINIS MAŽOSIOS LIETUVOS VEIKĖJAS

LITHUANIAN DAYS

JANUARY

1987

1987 M. SAUSIO MĖN.

*****

LIETUVIŲ DIENOS LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029
Telefonas: (213) 664-2919

*****

1987, Sausis Nr. 1(371)
January, 1987 No. 1(371)

EINA XXXVII METAI VOLUME XXXVII

• •
"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTO SU
"KALIFORNIJOS LIETUVIŲ," LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH
"CALIFORNIA LITHUANIAN" PUBLISHED 1946-49

Redaguoja
REDAKCIJINĖ KOLEGIJA

Rūta Skirius, Ph.D.
Margis Matulionis, J.D.
Arūnas Barkus, M.S.
English Editorial Staff

Antanas F. Skirius
Leidėjas/Publisher

• •
Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar
inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomone
Signed or initialed articles do not necessarily reflect the
opinion of the editors or Lithuanian Days magazine

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį
Use of material from "Lithuanian Days"
permissible only with indication of this source

Prenumerata atnaujinta automatiškai, nelaukiant atskiro
pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas
administraciją painformuoja laišku
Subscription will be renewed automatically at expiration
date. If subscription is to be discontinued, notice to that
effect should be sent to the publication

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir
rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August

• •
"LITHUANIAN DAYS (ISSN : 0024-2950) is publish-
ed monthly except July and August for \$20.00 per year
by Anthony F. Skirius, Publisher, 4364 Sunset Blvd., Los
Angeles, CA 90029. Second-class postage paid at Los
Angeles, California. POSTMASTER: Send address
changes to LITHUANIAN DAYS, 4364 Sunset Blvd., Los
Angeles, CA 90029."

RATES/KAINOS

Single Copy/Atskiro nr. kaina.....\$ 2.00
Yearly Subscription/Prenumerata metams..... 20.00
Honorary Subscriptions/Garbės prenumerata..... 35.00
Rates in Canadian Dollars/Kainos Kanadiškais doleriais
Yearly Subscription/Prenumerata metams..... 30.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata..... 50.00

*****

FRONT COVER

Martynas Gelžinis

Martynas Gelžinis is a descendent from the old Couronian — Samogitian tribes, his forebearers already settled in the county of Klaipėda (Memel) by 1540. Martynas was born on January 12, 1907 in Vite (Bommels), a suburb of Klaipėda. He finished a teachers seminary in 1928 and received an appointment as a teacher to the Lithuanian High School of Klaipėda. Within the next few years he married a woman from a patriotic Lithuanian family — Herta Elizabeth Girts. During 48 years of their marriage, she was his best counselor and truly shared his life.

The Territory of Klaipėda, the northern part of Lithuania Minor, was a creation of the Peace Treaty of Versailles in 1919. When Hitler and his troops entered Klaipėda on January 30, 1933, he did not hide his intention to make the Treaty ineffective.

The German representatives left the League of Nations in Geneva on October 19, 1933. The Germans, living in foreign countries and in the Territory of Klaipėda, started series of unauthorized political activities. In order to keep the Nazi flood within bounds, the patriotic Lithuanian organizations merged into a union. The nucleus of this Lithuanian front was the youth organization for cultural and political education — "Santara." In summer of 1935 Gelžinis was assigned the leadership of "Santara" and for three years he fought the Nazi tide and ideology with public speeches and discussions; he and the members of his staff organized meetings, rallies, demonstrations, and sports events. Many young people were attracted and followed the Lithuanian political line. While a student at the Institute of Commerce in Klaipėda Gelžinis joined the students association "Herkus Monte." After graduating in summer of 1939, he and his family left for Paris to further his education on a scholarship from the government. His native Territory of Klaipėda was annexed by Germany in March 22, 1939.

After the Polish tragedy in September 1939, the Gelžinis family returned to Lithuania, where the Russians already had their garrisons. The department of Special Education appointed Gelžinis as a principal of the High School and Institute of Business in Šiauliai. This assignment lasted but eight months. After diplomatic pressure on June 15, 1940, the Soviet army invaded Lithuania and during the night of July 11, the NKVD arrested about 2000 public figures. That night Gelžinis was arrested and taken to the prison at Šiauliai. At the end of March 1941, as an exchange political prisoner he went to Germany where he worked as a bookkeeper during the war.

In 1952 the Supreme Committee for Liberation of Lithuania elected Gelžinis to its Executive Council, where he was in charge of Information. His most important task was to warn the free world about the Russian peril. The suppressed Lithuanians in their homeland had to be informed about the realities of the Western world. This was done through radio, press, lectures and other means of communication.

In 1953 a special Commission of the U.S. Congress, led by Congressman Charles J. Kersten visited the Executive Council in Reutlingen in search of material about the Russian occupation of the Baltic States. The Commission was supplied with available information by Mr. A. Rudis and Ms. M. Kizis.

Shortly before Christmas 1956, Gelžinis and his wife left Europe to join their daughter Rūta in New York.

During his 30 years in the U.S. Gelžinis has written articles defending the historical rights of Lithuania Minor to be a part of an independent and united Lithuania.

TURINYS/CONTENTS

LIETUVIŠKOJI DALIS

<i>Martynas Gelžinis</i>	2
<i>Vladas Bakūnas</i> Klaipėda — Memel.....	3
<i>Vladas Bakūnas</i> Pasikalbėjimas su Martynu Gelžiniu....	4
<i>V. B.</i> Sukaktuvininkas Martynas Gelžinis...	8
Poetas H. Nagys atitaiso netikslumus.....	8
<i>Alė Rūta</i> Pasirink ramūnę.....	9
Ką kiti rašo.....	10
<i>Elena Tumienė</i> Gražus ir geras Viešpaties laukimas..	11
<i>Iš Maironio poems</i> Birutės kalno papėdėj.....	12
<i>Edvardas Šulaitis</i> Susivienijimas Lietuvių Amerikoje mini 100 metų.....	13
<i>J. P-kas</i> Vaisingos "Dainavos" ir "Spindulio" vestuvės.....	14

ENGLISH SECTION

<i>Albert Cizauskas</i> Kosciusko.....	15
<i>V. B.</i> Artist Overcomes Handicap.....	18
<i>R. S.</i> Ann Jillian Update.....	19
<i>Loretta I. Stukas</i> Exquisite Commemorative Medallion to Celebrate Lithuania's Christianization... Sculptor Vytautas Kasuba.....	20

Nauja šokių muzikos plokštelė "Vytis" jgroma jaunimo orkestro "Vytis". Vedėjas — Liūtas Dargis. Orkestro nariai: Renius Butkus (gitarą), Irena Mažeikaitė (solistė), Algis Karzonas (gitarą) ir Robertas Raudys (pianinu, vargonais ir bass gitarą).

Plokštelės pirmoje pusėje: Kauno valsas; Guantanamo (ž. B. Jaučys); Tau tik tau; Vyrų užkim. Antroje pusėje: Svajo nių sala (ž. J. ir J. Šalnu); Tave aš pamačiau; O, Zuzana; Paskutinis sekmadienis ir Saulė (ž. V. Dargio).

Plokštelės kaina - 8 dol. (persiuntimas 1 dol.)

Gaunama "Lietuvių Dienų" administracijoje, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. Tel.: (213) 664-2919.

BACK COVER

Moose of Neringa eyeing fishing boats in the Courland Lagoon.

*****

Klaipėdos uostas ir Dangės upė

Klaipėda harbor and Dange river, Lithuania's most important trading port.

KLAIPĖDA-MEMEL

VI. Bakūnas

1923 metų Klaipėdos sukilimas pasibaigė lietuvių laimėjimu, to pasėkoje Klaipėdos kraštas, 700 metų priklausęs Vokietijai, grįžo prie Lietuvos. Tas įvykis buvo mūsų gyvenamo laikotarpio istorijos šviesiausias momentas, po Lietuvos nepriklausomybės atstatymo. Su tuo laimėjimu Lietuvai, beatsistatančiai po I-jo pasaulinio karo, atsirado begalės naujų rūpesčių, ypač politiniame pasaulyje, nes, čia pat, kaimynystėje, buvo nors ir pralaimėjusi, bet visvien dar didelė ir galinga Vokietija, kurios ilgėjosi didelė dalis Klaipėdos krašte gyvenančių vokiečių, nors ir lietuviškai kalbančių. Gyvenimas po lietuviška vėliava vėliau parodė, kad kalbėjimas lietuviškai, dar ne visada reiškė lietuviškumą.

Lietuvos žingsniai Klaipėdos krašte turėjo būti gana atsargūs ir santūrūs, ne vien tik dėl Vokietijos, bet ir dėlto, kad kiek vėliau lyg kokia "priežiūros taryba" į Lietuvos reikalus Klaipėdoje kišosi Santarvininkų (Alijantų) signatarai: Prancūzija, Italija ir Anglija (per

savo atstovus). Tų kraštų atstovai, ypač anglai, visada buvo labai landūs, ir ne visur pritarė Lietuvos reikalams.

Lietuvai nukreipus didelį dėmesį į uostą, milijonai litų buvo skiriama uosto tobulinimui, plėtimui, laivyno steigimui, jūrininkų paruošimui, lietuviškų mokslo įstaigų tinklo plėtimui ir t. t., kai tuo tarpu pačioje Lietuvoje daug ko trūko. Už tuos milijonus, sudėtus į uostą, daug kas būtų buvę galima padaryti. Ateities ekonomijos planuose Klaipėda buvo pirmoje vietoje, nes per jos uostą ėjo net 80% Lietuvos importo ir eksporto. Lietuvai tai buvo gyvybinis reikalas, nes hitlerinė Vokietija, dėl ginčų už Klaipėdą nepraleido mūsų tranzito prekių iki tol siunčiamų geležinkeliais per Vokietiją į Italiją, Čekoslovakiją ir kitas valstybes. Klaipėdos uostas Lietuvos ekonominei padėti išgelbėjo, kad ir neduodamas pelno.

Klaipėdos krašto atlietuvinimo arba "nuvokietinimo" srityje buvo daroma daug klaidų ir tas procesas turbūt būtų besitęsias šimtmečiais, panašiai kaip ir kraštą suvokietinant. Bet nežiūrint ką Lietuva Klaipėdoje darė ar gerai ar blogai — Klaipėdos grįžimo prie Vokietijos III-jo Reicho, negalėjo sulaukyti, nes Klaipėdos kraštas Vokietijai, besirengiančiai karui su Sovietų Rusija, buvo gyvybiniai

reikalingas.

1939 m. kovo mėn. 23 d. ne kas kitas, bet pats Hitleris Klaipėdoje, Turgaus gatvėje prie Lietuvos Banko pastato (vietiniams hitlerininkams nespėjus nutrinti net banko pavadinimo) priėmė vokiečių kariuomenės Klaipėdos igulos viršininko raportą. Ta proga Hitleris paskelbė, kad Klaipėda-Memel dabar bus mūsų (vokiečių) jūrų tvirtovė. Ji tokia ir buvo, nes Karaliaučiai "kritus", Klaipėdos tvirtovė išsilaike net iki 1945 m. sausio 27 d., kai po nepaprastai aršios kovos raudonoji armija privertė vokiečių igulos likučius Klaipėdą-Memel apleisti. Sekančią dieną raudonoji armija, lydima maršų muzikos išvygiavo į Klaipėdą.

Istorijos audra Baltijos jūroje tebesiaučia ir niekas negali numatyti kada ir kokia kryptimi ji pasuks.

Šiandien, minėdami Klaipėdos 1923 m. sukilimą, dar matome, kad nežiūrint to fakto kad Lietuva yra Sovietų Rusijos okupacijoje, Klaipėda tebėra Klaipėda, bet ne Memel.

Garbė žuvusiems Klaipėdos sukilime, jie savo krauju istorijos lapuose iš naujo išrašė — **KLAIPĖDA.**

Pasikalbėjimas su Martynu Gelžiniu

Vladas Bakūnas

Ryšium su klaipėdiško-Mažosios Lietuvos veikėjo Martyno GELŽINIO 80-ties metų sukaktimi, čia dedame mūsų bendradarbio Vlado Bakūno pasikalbėjimą su jubiliumu.

L. D. Redakcija

Kaip vertinti klaipėdiškių (mažlietuvių) dalyvavimą sukilime 1923 m.?

Mažlietuvių įnašas buvo trigubas: istorinis, politinis ir konkretus.

Istorinis įnašas prasidėjo 1883 m., kai trys mažlietuviai praktiškai įgalino "Aušros" brėškimą. Grįždamas iš rusų belaisvės M. Jankus 1917 m. lietuvių seime Petrapilyje iškėlė abiejų Lietuvos dalių sujungimą.

Tilžėje 1918.IX.30 paskelbtas Maž. Lietuvos Tautos Tarybos aktas užbaigia istorinį mažlietuvių įnašą į Klaipėdos 1923 m. sukilimo parengimą.

Politinio įnašo atsakomybę už sukilimą prisiėmė vieni klaipėdiškiai. Greitomis sudarytas Gelbėjimo komitetas: Martynas Jankus, Jurgis Streckis, Jurgis Lėbartas, Vilius Šaulinskis ir Jurgis Brūvelaitis taip pat buvo ir politiniai sukilimo dirigentai, kol Santarvės atstovai 1924 m. gegužės 8 d. ir Lietuvos ministras pirmininkas Ernestas Galvanauskas pasirašė Klaipėdos Konvenciją ir tuo **de jure** iteisino Klaipėdos krašto įsijungimą į Lietuvos valstybę.

M. Gelžinio žmona Herta E. Girtaitė-Gelžinienė, mirusi 1978 m. lapkričio 23 d.

M. Gelžinis's wife Herta E. Gertas Gelžinis, (died Nov. 23, 1978).

Klaipėdiškių konkretus įnašas tai apie 300 savanorių, papildžiusių sukilėlių eiles. Jie pradėjo rinktis po sausio 9 d.; vokiečių kariuomenėje tarnavę tuoj buvo paskirti į sargybų dalinius, kiti pradėti apmokinti. Savanoriai

pasiliko iki vasario 19 d., kada prancūzų kariuomenė, iki tol buvusi kareivinėse, išsikėlė iš Klaipėdos.

Ar 1939 m. Lietuva galėjo išvengti III-čiojo Reicho ultimatumo reikalaujančio Klaipėdos kraštą gražinti Vokietijai?

Tik tokiu atveju jei dėl Čekoslovakijos būtų kilęs karas, gal tuo atveju būtų buvę galima tikėtis, kad vokiečių generolai būtų Hitlerį iš valdžios pašalinę. Hitlerio laimėjimas ir Muencheno sutarties sudarymas 1938.IX.30 iškėlė Hitlerio autoritetą vokiečių tautoje taip aukštai, kad generolai nedrįso jo pajudinti. Dėl Klaipėdos Hitleris pasakė: "Iš tikrųjų dar būtų Klaipėdos klausimas. Vokietija būtų patenkinta, jei Lietuva laikytųsi Klaipėdos statuto." Kai vokiečiai sekančiais metais kovo mėn. užėmė visą Čekoslovakiją, daugelis lietuvių suprato, kad Klaipėdos atplėšimas tėra tik laiko klausimas.

1923 m. Klaipėdos kraštui prisijungus prie Lietuvos, klaipėdiškiai lietuviai pasilaikė savitą visuomeninio gyvenimo būdą mažai jungdamiesi su didlietuviais bendroje veikloje. Kodėl?

Mažlietuviai 670 metus (1252—1922) gyveno bendrai su vokiečiais, su lietuviais tik 16 metų (1923—1939). Nuo 1807 m. įvykusio baudžios panaikinimo, Prūsijos vyriausybė panaikino visokius baudžiauninkams ir lietuviams taikytus varžtus, o nuo 1848 m., kai Prūsija persitvarkė į konstitucinę monarchiją, lietuviai tapo lygiateisiais piliečiais. Vokiečiai kvietė mažlietuvius jungtis į vokiškas sąjungas (Verein'us), į jų politines partijas. Vieni mažlietuviai to paklausė; kiti išvyko į Vokietijos vakarus uždarbiavimo tikslais; tretieji sukūrė mišrias-vokiškas šeimas. Metų bėgyje daug mažlietuviškų šeimų susigiminiavo su vokiečiais. Iš Vokietijos atėjo ir pinigai — auksinės markės. Mažlietuvių, atsiribojusių nuo vokiečių ir išlaikiusių savą mažlietuvišką tapatybę, skaičius buvo mažas. 1898 m. renkant Vokietijos ciesaorystės seimą (Reichstag), rinkimuose dalyvavo ir lietuviai. Tuomet mažlietuvių kandidatas Smalakys Klaipėdos—Šilutės rinkiminėje apygardoje gavo 3,507 balsus (23% visų paduotų balsų), Sauerveinas Tilžės—Lankos rinkiminėje apygardoje gavo 3,855 balsus (18,7% paduotų balsų). Mažlietuvių vadai tokiu menku lietuvių balsų skaičiumi buvo giliai susirūpinę.

Kai 1923 m. Klaipėdos kraštas prisijungė prie Lietuvos, šitie "lietuviški" mažlietuviai, atsiriboję nuo vokiečių ir gyvenę, vykdiniškai tariant, sau — žmonių gyvenimu, iš pradžių ir didlietuvius sutiko su atsargumu ir nepasitikėjimu. 1925 metais renkant pirmąjį Klaipėdos krašto seimelį, rinkimuose dalyvavo tik apie 3000 "drąsuolių". Bet jau 1927 metais, ren-

Martynas Gelžinis — Santaros vadovas 1935-38
Martynas Gelžinis, chairman of Santara 1935-38

kant antrąjį seimelį, vietinių "mažųjų Laukininkų Susivienijimas", geriau susiorganizavęs, parodė daugiau pasitikėjimo ir padvigubino lietuvių atstovų skaičių seimelyje.

Tvirtesnis Mažosios ir Didžiosios Lietuvos lietuvių bendravimas išsivystė, kai didieji Lietuvos kooperatyvai: Pieno Centras, Maistas, Lietūkis atsikėlė į Klaipėdos kraštą. Toks ekonominis bendravimas daugiau lietė abiejų pusių kišenes, negu širdis...

Centro valdyba vis daugiau kreipė dėmesį į jaunimą. Įsteigtoji "Mokyklų Draugija" išplėtė lietuviškų pradžios mokyklų tinklą po visą kraštą. Čia susitiko visų lietuvių vaikai ir prasidėjo natūralus bendravimas. Mokytojus ruošė Tauragės mokytojų seminarija, viduriniųjų mokyklų mokytojus ruošė Lietuvos universitetas.

Gelžinio motina Urtė Jaudžemikė-Gelžinienė, sovietų nužudyta Šilutės apylinkėje 1944 m.

M. Gelžinis's mother Urte Jaudzemis-Gelžinis, murdered by the Soviets in 1944.

Jaunas mokytojas Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnazijos kolegų tarpe 1933 m. Stovi iš k.: P. Snarskis, A. Grudzinskas, P. Lapienė, A. Brakas (nužudytas Sibire), dr. J. Remeika, M. Gelžinis, P. Kazėnas. Sėdi iš k.: S. Šemerauskas, vyr. stud. tarėjas M. Purvinas, Ona Semturytė, dir. Kazys Trukanas, dr. Jurgis Storosta, (Vydūno brolis), Jonas Valaitis, kitas Vydūno brolis — Storosta.

M. Gelžinis, teacher at Vytautas the Great High school in Klaipėda, among his colleagues. Standing from l.: P. Snarskis, A. Grudzinskas, P. Lapienė, A. Brakas (murdered in Siberia), Dr. J. Remeika, M. Gelžinis, P. Kazėnas. Seated from l.: S. Semerauskas, M. Purvinas, O. Semturis, the school principal K. Trukanas, Dr. J. Storosta, J. Valaitis and another Storosta.

Žemiau pateikta Klaipėdos krašto vidurinės (aukštesniosios) mokyklos mokinių skaitlinė parodo lietuvių vaikų ilgesį mokslui:

1923 m. visose vokiečių (Kl. kr.) mokyklose mokinių buvo **1696**. Lietuvių mokyklose — **54**. 1930 m. vokiečių mokyklose — **1227**, lietuvių — **254**. 1933 m. vokiečių — **1488**, lietuvių — **584**. 1938 m. vokiečių — **1852**, lietuvių — **1348**.

Ką 670 metai perskyrė, per 16-ą metų negalima buvo sulopyti. Mums reikėjo laiko, laiko, laiko... O jo likimas mums pašykštėjo.

Kuo pateisinti faktą, kad Klaipėdos krašto seimelyje lietuvių atstovų skaičius niekad neviršijo 5, tam skaičiui išrinkti balsų beveik užteko didlietuvių apsigyvenusių Klaipėdoje ir krašto darbininkų ir valdininkų iš Didžiosios Lietuvos?

1927 metų antrojo ir 1930 metų trečiojo seimelių rinkimuose sumažėjo bendrasis balsų skaičius, o ypač už vokiečius. Tam priežastis — tarp Lietuvos ir Vokietijos 1925 — 1929 metais padarytos sutartys, kuriomis pasirinko 14,872 asmenys pasirinko Vokietiją ir išvažiavo iš Klaipėdos krašto.

Trečio seimelio rinkimų metu gauti 40,813 vokiški balsai, ketvirtame seimelyje pašoko iki 53,128 balsų. Priežastis — Boettcher'io afera, įkaitinusi Klaipėdos vokiečius, patraukusi daug mažlietuvių į vokiečių pusę ir Lietuvai daug kainavusi. Be to, ir Suvalkijos bolševikų sukelti neramumai eina Boettcher'io aferos sąskaiton.

Kodėl Klaipėdos kraštą vėl prijungus prie Vokietijos 1939 metais, Lietuvos pilietybę pasirinko nepaprastai mažas klaipeidiškių lietuvių skaičius (berods nei 20)?

Tie klaipeidiečiai lietuvninkai, kurių nacių kerštas nepalietė, atsipeikėjo ir, žinoma, džiaugėsi, kad Dievas juos apsaugojo. Kadangi jie visi turėjo kokius nors darbus, ar namus ar ūkius, mieliau pasiliko prie savo turto Klaidos krašte, negu neaiškiai ateiti. Ar 1944 metais Didžiojoje Lietuvoje ne tas pat buvo?

Gelžiniai su Lietuvos prezidentu A. Smetona 1937 m. janalietuvių stovykloje Palangoje. H. Gelžinienė sėdi prezidento dešinėje, už jos — dešinėje M. Gelžinis.

Mr. Mrs. Gelzinis with the President of Lithuania A. Smetona, in 1937, in Palanga. At the president's right (in white) Mrs. H. Gelzinis and M. Gelžinis.

Santaros Centro vadovybė. Sėdi iš k.: Leonas Šukys, gen. sekretorius; Martynas Gelžinis Santaros vadovas; Henrikas Šepokas — vado pavaduotojas. Stovi iš k.: F. Šlenteris, M. Tendys, Dubickas ir Jurgis Reisgys. The central committee of "Santara". Seated from l.: L. Sukys, secretary general; M. Gelžinis — chairman; H. Sepokas, vice-chairman. Standing from l.: F. Slenteris, M. Tendys, Dubickas, and J. Reisgys.

Martynas Gelžinis Šiaulių Valstybinės Vidurinės ir Aukštesniosios Prekybos Mokyklos direktorius tos mokyklos mokytojų tarpe; sėdi trečias iš kairės.

Martynas Gelžinis, (seated third from left) Director of Business Institute in Siauliai, among the teachers.

Pokarinei emigracijai iš Europos prasidėjus, didžiausia klaipėdiškių (mažlietuvių) lietuviškomis pavardėmis ir net gerai kalbančių lietuviškai pasiliko Vokietijoje, priėmė Vokietijos pilietybę, lietuviškame gyvenime nedalyvauja. Kodėl?

Kai 1944 m. rudenį rusų kariuomenė artėjo prie Klaipėdos krašto ir naciai pradėjo evakuoti gyventojus, keli tūkstančiai klaipėdiečių pasiliko savo namuose. Tai buvo žmonės lietuviškomis pavardėmis, kurie tikėjo, kad galės savo sodybose gyventi, kad ir komunistų valdomi. Jie žiauriai apsivylė!

Rusai skaitė Klaipėdos kraštą Vokietijos dalimi ir jos gyventojus vokiečiais, todėl tenai prasidėjo žiaurus moterų prievartavimas. Kariuomenę sekė padugnių maskoliai ir lietuviai paaugliai, kurie plėšė ne tik apleistas sodybas, bet net ligoniams iš pašonių traukė paklodes. Karo veiksams apimus, prasidėjo vežimai į Sibirą, nežiūrint ar suimtas buvo lietuvių ar vokiečių kilmės. Kuomet po ilgo laiko tuos žmones pasiekė žinia, kad vokiečiai galės grįžti į Vokietiją, jie visi kulverčiomis tapo vokiečiais. Dauguma atvyko į Vakarų Vokietijos stovyklas su džiaugsmo ašaromis akyse. Čia jų laukė kita džiaugsminga staigmena - "lastenausgleich", reiškia, naštos pasidalinimas. Žmonėms, nustojusiems užimtuose kraštuose sodybų, namų arba kito turto, vyriausybė dalinai atlygino. Net kai pasitvirtino gandai, kad Amerikoje gerai įsikūrė jauni ir sveiki žmonės, lietuvininkai vistiek pasirinko pasilikti Vokietijoje ir norėjo gyventi ramybėje.

Net čia, išėivijoje, klaipėdiškių (mažlietuvių) labai mažai matome dalyvaujant bendruose lietuvių sambūriuose: ALT-e, Bendruomenėje, VLIK-e, BALF-e it kt. Kuo tą pateisinti?

Kada paaiškėjo Vokietijos rūpestis visais Klaipėdos krašto gyventojais ir jiems teikiama globa, maža dalis mažlietuvių pajudėjo į neaiškia ateitį. Į USA atvyko nedaugiau 300 asmenų, kurie plačiai pasiskleidė po kraštą. Neįprasti išgyvenimo sunkumai daugelį sulaukė nuo išjungimo į lietuvišką veiklą.

Mūsų išėivijoje, Amerikoje ir kitur yra žmonių, istorikų, rašytojų, žurnalistų, politikų ir kt., besirūpinančių būsimos laisvos Lietuvos sienomis. Norima tose ribose turėti ir visus Rytprūsius ar net daugiau. Tamstos požiūriu kokią Mažosios Lietuvos dalį turėtų apimti Naujosios Lietuvos ribos?

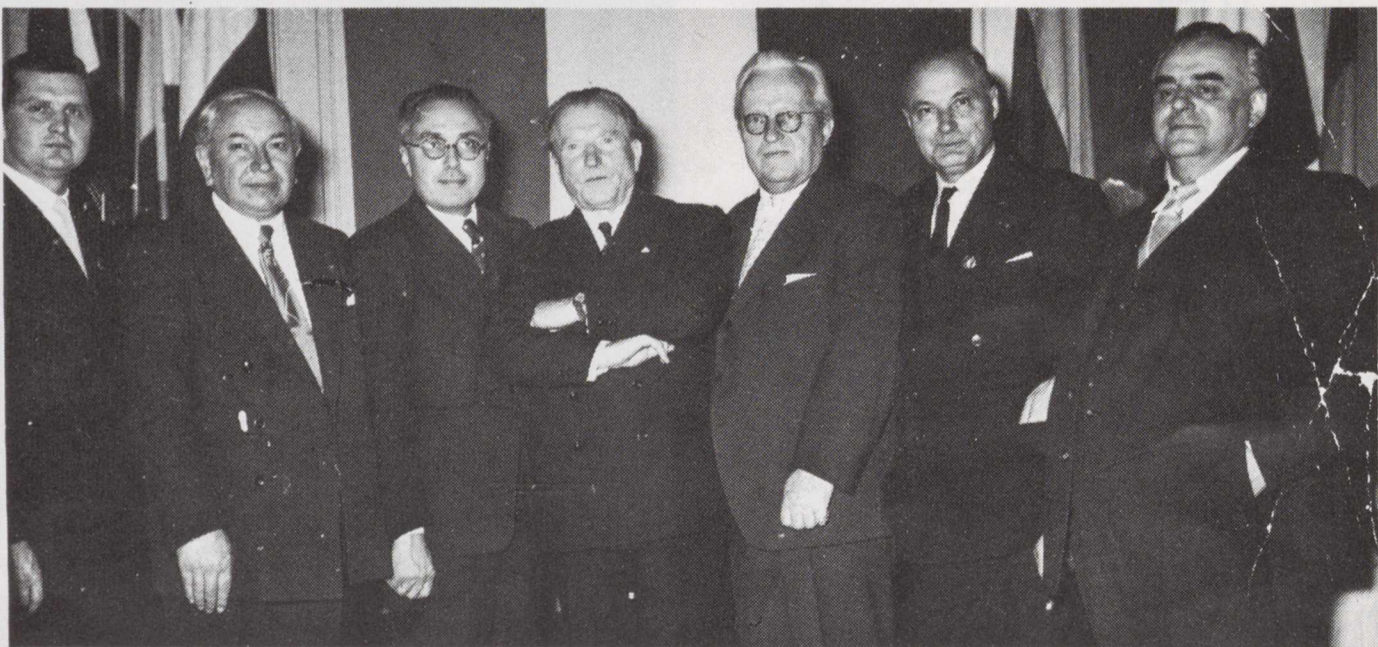
Kai 1950 m. Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas paskelbė ir didžiosioms valstybėms įteikė **Memorandumą dėl Lietuvos valstybės atstatymo** jo 14-tame puslapyje yra skyrius apie Mažąją Lietuvą. Jis baigiasi tokiais žodžiais:

"Todėl lietuvių tauta pateikia reikalavimą į aną Rytprūsių dalį, kuri yra žinoma Mažosios Lietuvos ar Prūsų Lietuvos vardais... Mažoji Lietuva yra, be jokių pakeitimų, tas kraštas, kurį Potsdamo konferencija pavedė sovietų administracijai."

VLIK-o Vykdomoji Taryba. Iš k.: Martynas Gelžinis, Vykdomosios Tarybos informacijos tarnybos valdytojas; Tomas Šidiškis, finansų valdytojas; Jonas Glemža, Socialdemokratų atstovas VLIK-e; Karolis Žalkauskas, Vykdomosios Tarybos pirmininkas; prel. Mykolas Krupavičius, VLIK-o pirmininkas; dr. Luterskis, Krikščionių Demokratų atstovas; Jonas Norkaitis Ūkininkų partija; dr. Petras Karvelis, Vykdomosios Tarybos Užsienio Reikalų valdytojas; Simas Miglinas, Laisvės Kovotojų atstovas; J. Kairys, Krikščionių Demokratų atstovas.

Acting Committee of VLIK (Supreme Committee for the Liberation of Lithuania).
From l.: M. Gelžinis, Information Officer; T. Sidiskis, treasurer; J. Glemza, rep. of the Social Democrats; K. Zalkauskas, chairman of the Committee; Msgr. M. Krupavicius, chairman of VLIK; Dr. Luterskis, rep. of the Christian Democrats; J. Norkaitis, rep. of the Farmer's Assn.; Dr. P. Karvelis, officer for foreign Affairs; S. Miglinas, rep. of the Freedom Fighters; J. Kairys, rep. of the Christian Democrats.

Lietuvių delegacija pavergtų Europos Tautų seime Strassburge, 1956 m. bal. 11-15 d. d. Iš k.: dr. Z. Brinkis, dr. P. Karvelis, inž. Vilčinskas, V. Sidzikauskas, Turauskas, pulk. Lanskoronskis ir M. Gelžinis.

The Lithuanian Delegation at the Conference of Occupied European countries in Strassburg. From l.: Dr. Z. Brinkis, Dr. P. Karvelis, Vilcinskas, V. Sidzikauskas, Turauskas, col. Lanskoronskis, and M. Gelžinis.

Kersteno komisija su VLIK-o nariais ir svečiais Reutlingene. Stovi iš k.: E. Simonaitis, J. Glemža, S. Miglinas, Jaks-Tyris, gen. S. Raštikis, dr. P. Karvelis, N. N., inž. Rudis, K. Žalkauskas, p. Kersten, p. Kerstenienė, prel. M. Krupavičius, N. N., dr. Literskis, P. Zundė.

Sėdi iš k.: M. Gelžinis, Kižytė, T. Šidiškis, N. N. ir J. Kairys.

Members of the Kersten Commission with VLIK representatives and guests in Reutlinge, Germany. Standing from l: E. Simonaitis, J. Glemza, S. Miglinas, Jaks-Tyris, gen. S. Rastikis, Dr. P. Karvelis, (unidentified), Rudis, K. Zalkauskas, Senator Kersten, Mrs. Kersten, Msgr. M. Krupavicius, (unidentified), Dr. Literskis, P. Zunde. Seated from l: M. Gelzinis, Kizis, T. Sidiskis, (unidentified), and J. Kairys.

Memorandumo gale, pusl. 83—89, yra idėtas priedas po antrašte **“Memorandumas dėl Mažosios Lietuvos”** (Šiaurės rytų Prūsija). Jis yra taip suskirstytas: 1. Istoriniai faktai. 2. Etnografiniai faktai. 3. Ekonominė linkmė ir 4. Politiniai poreikiai.

Toliau, 90—93 pusl. yra **Rytų Prūsijos lietuvių deklaracija**. Ji mums žinoma **Fuldos deklaracijos** vardu, nes ji buvo mažlietuvių paskelbta Fuldoje, 1946 m. lapkričio 6 d. Ją pasirašė Maž. Lietuvos Tautinė Taryba: E. Simonaitis, dr. V. Didžys, V. Mačiulaitis, A. Puskepalaitis ir J. Grigolaitis.

Toliau Memorandumas baigiamas 10-tu priedu **Lietuvos žemėlapiu**, kuris parodo visos laisvintinos Lietuvos apimtį - su Mažąja Lietuva.

Mano nuomone tuose dokumentuose turime parašytą **Mažosios Lietuvos laisvinimo konstitucija**, nuo kurios atsisakyti mes neturime teisės nei būtumėm teisūs dėl jos tylėti, arba laukti laiko, kada lenkai išties rankas; dėl to visur ir visuomet privalome gyventi šūkiu: **“Mes nenurimsim be Mažosios Lietuvos”**.

Ar 1918 m. kas iš Didž. Lietuvos (Kauno) prikaltė mažlietuvius skelbti lapkričio 30 d. taip vadinamą Tilžės aktą?

Kartais girdėdavome nuomonių, kad klaipėdiečiai mažlietuvių tebuvo paprasti būrai, kad jie iš viso neišmanė kaip reikia tautiškai veikti, kad jiems tautines idėjas perdavė Kauno išmokslinti, daugiau patyrę ir gudresni ponai. Bet kas tuos Tilžės būrus paveikė 1918 metais, praėjus kelioms savaitėms po I-jo pasaulinio karo, kada Kauno ponai tebebuvo Petrapilyje, Maskvoje ir Voroneže, kada Smetona buvo išvykęs pinigų ieškoti, kuriais Lietuva galėtų pradėti gyvenimą, kada Voldemaras,

Galvanauskas ir Yčas ruošėsi vykti į paryžiaus Taikos konferenciją ir Kaune buvo belikęs vienas Šleževičius? Kas tuomet, kai tarptautinė padėtis buvo labai miglota ir Lietuvos ateitis labai neaiški, — kas anuomet tuos Tilžės lietuvininkų būrus pamokė parašyti tokį aktą ir viešai jį Tilžėje (tam reikėjo daug drąsos) paskelbti? Kas? Tik jau ne Kauno ponai!

Ar ir kaip Mažosios Lietuvos lietuviai prisidėjo prie antrosios Lietuvos valstybės atstatymo?

Kaune likęs Mažosios Lietuvos sūnus dr. Dovas Zaunius padėjo steigti Lietuvos Užsienio Reikalų Ministeriją. Kitas mažlietuvis, Tilžės akto signataras Viktoras Gailius stėjo Lietuvos Užsienio Reikalų tarnybon ir išvyko į Berlyną,

o vėliau į Taliną. Viktoro Gailiaus brolis Albinas, buvęs Vokietijos kariuomenės artilerijos karininkas, grįžęs iš karo, tuojau vyko į Kauną ir padėjo organizuoti Lietuvos artileriją. Buvęs vokiečių armijos gydytojas dr. Bruzdeilinas, tuoj vyko į Kauną ir ėmė organizuoti Lietuvos karinę sanitariją. Jonas Šimkus, taip pat artilerijos karininkas, pagarsėjo Kauno brandmajoro pareigose. Diplomuotas agronomas, vėliau e. o. profesorius Valteris Gaigalaitis nuo 1921.IX.1 d. iki 1944 m. dirbo Dotnuvos žemės ūkio akademijoje. Astronomijos profesorius Bernardas Kodatis po Pirmo pasaul. karo liko Kaune, dirbo besisteigiančioje Švietimo ministerijoje, vėliau perėjęs profesoriauti į universitetą, įsteigė Kauno observatoriją. Skirvytėje gimęs Dovydas Tolišius, New Yorko Times redakcinio štabo narys, pasižymėjo Lietuvai palankiais straipsniais. Jis yra vienintelis lietuvis žurnalistas už žurnalistiką gavęs Pulitzer premiją ir retasis tautietis įamžintas rinkinyje **“Who’s Who in America”**. Baigsime šią eilę iš Pirmo pasaul. karo grįžusiu puskarininkiu Jonu Pipiriu iš Smilgynų kaimo, kuriam pateko į rankas Šleževičiaus 1918 m. gale išleistas atsišaukimas **“Lietuva pavojuje... gelbėkim Lietuvą.”** Jonas nedelsdamas stėjo į besisteigiantį **“Pirmąjį Žemaičių batalioną”**. Pirmame mūšyje su bolševikais, ties Telšiais jis buvo peršautas ir 1919 m. vasario 19 d. padėjo savo gyvybę kovos lauke. Tai vienas pirmųjų Lietuvos atstatymo aukų, apmokėjusių tėvynės meilę savo gyvybe.

Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugijos veikla išėivijoje Tamstos požiūriu?

Kas yra mažlietuvis?— Mažlietuviu nėra vien tas lietuvis, kuris yra kilęs iš Maž. Lietuvos arba joje gyvenęs, bet kiekvienas lietuvis, kuriam rūpi Maž. Lietuvos ateitis; ypatingai, kad Maž. Lietuva nepatektų lenkams. Mažlietuvių šūkis: Mes nenurimsime be Mažosios Lietuvos!

Mažosios Lietuvos Bičiulių draugijos, įsteigtos Amerikoje tarp 1950 ir 60 metų, asmenų, gyvenusių dar nepriklausomoje Lie-

“Santaros” 25 metų sukakties minėjime. Sėdi iš k.: H. Gelžinienė, patriarchas Martynas Jankus, Klaipėdos kr. gubernatorius Jurgis Kubilius ir p. Kubilienė.

At Silver Jubilee celebration of “Santaros”. From l.: Mrs. H. Gelzinis, Patriarch Martynas Jankus, Governor of Klaipėda Jurgis Kubilius, Mrs. Kubilius.

Paminklas sukilėliams Klaipėdos kapinėse, pastatytas iš akmenų nuo Vokietijos-Lietuvos sienos.

Monument commemorating the 1923 rebellion in Klaipėda was allowed to remain by the Soviets.

tuvoje ir asmeniškai pažinusių Klaipėdą ir kitą Maž. Lietuvą, yra didelė dalimi išmirusios. Jas reikėtų būtinai atgaivinti ir jose suburti kiek galima daugiau patriotiniai nusistačiusių narių. Jų veiklos laukas būtų labai platus:

1. Padėtų išlaikyti gyvą Maž. Lietuvos problemą, rengiant minėjimus, nors ir mažesnio dalyvių skaičiaus, vakarones, studijas, bendras atostogas, rajoninius saskrydžius, gegužines, laužus, vienu pas kitus atsilankymus.

2. Pasipriešinti visokiam Maž. Lietuvos klaidingam pristatymui: naikinant žemėlapius, kuriuose Lietuva vaizduojama be Maž. Lietuvos, aiškiai ir garsiai protestuojant prieš neišmanėlių ir nežinančių Maž. Lietuvos istorijos interpretavimą; kelti obalsį: "Mes nenurimsim be Maž. Lietuvos"!

3. Įsteigtam, labai svarbiam Maž. Lietuvos Fondui reikia padėjėjų. Bičiuliai tiek patys aukodami, tiek rinkdami aukas pas kaimynus, gali suvaidinti lemiamą vaidmenį fondui.

4. Palaikyti gyvesnį ryšį su "Lietuvos Pajūrio" redakcija: rašant savo atsiminimus, siunčiant pasiūlymus veiklai.

Tamsta neabejotinai iš klaipėdiškių lietuvių esi vienas produktingiausių: publicistas—rašytojas Mažosios Lietuvos temomis. Ką rašai šiuo metu ir ką esi numatęs artimiausioje ateityje?

Daugiausia mane spaudžia rūpestis dėl maždaug 200 pusl. veikalo "The Problem of Lithuanian Minor", kuri paruošti man pavedė mažlietuvių 1984 m. sudaryta "ML Rezistencinio Sąjūdžio knygos leidimo komisija". Veikalą reikėtų baigti iki 1987 m. Labor dienos suvažiavimo Čikagoje. Tai trumpa Maž. Lietuvos istorija, pabrėžianti nūdiene padėti ir mūsų visokeriopą teisę į Maž. Lietuvą. Džiaugtis galima, kad mums į pagalbą atėjo gražiai sužydes Maž. Lietuvos tyrinėjimas okupuotoje Lietuvoje. Vilniuje leidžiamas 1985 m. "Gimtojo krašto" 51 nr. pastatė klausimą: "Ar galima išivaizduoti, kad lietuvių emigracijos istorija būtų rašoma pačių emigrantų ir Tarybų Lietuvos mokslininkų bendromis jėgomis?" —

Aš manau, kad taip! Kodėl ne? Jau dabar kiek imanoma panaudosiu visų pavergtos Maž. Lietuvos tyrinėtojų patiektus duomenis.

Metų bėgyje "Naujosios Vilties" 20-me numeryje bus idėtas straipsnis "Po Klaipėdos atplėšimo". Tai bene šeštasis studijinis straipsnis Klaipėdos ir kitos Maž. Lietuvos dalies reikalais, Alekso Laikūno rūpestingoje redakcijoje (A. Laikūnas mirė 1986 m. lapkričio 22 d. V.B.).

Lygiai prieš dvidešimt metų — 1967 m. vasario 24 d. — mirė mažlietuvis profesionalas žurnalistas Otto Dovydas Tolišius, vienintelis mažlietuvis gavęs Pulitzer premiją ir vienintelis mažlietuvis minimas rinkinyje "Who's Who in America". Atsiminkime tą.

V. B.

Sukaktuvininkas

Martynas Gelžinis

Martynas Gelžinis gimė 1907 m. sausio mėn. 12 d. Klaipėdos priemiestyje (žvejų kaime) Bommelsvitėje; taigi, pagal gimimo datą yra 80-ties metų amžiaus sukaktuvininkas. 1928 metais baigė mokytojų seminariją Klaipėdoje ir buvo paskirtas į Klaipėdoje veikusią lietuvių gimnaziją. 1938 metais baigė lietuvių Prekybos Institutą Klaipėdoje ir, gavęs valdišką stipendiją, išvyko tolimesnėms studijoms į Paryžių, kartu su žmona Herta ir dukra Rūta. Europoje kylant karo dūmams, M. Gelžinis su šeima iš Paryžiaus 1939 metų rudenį grįžo į Lietuvą, kur buvo paskirtas aukštesniosios mokyklos ir Prekybos Instituto direktorium Šiauliuose. 1940 m. liepos mėn. 11 d. NKVD buvo suimtas ir tik 1941 m. buvo iškeistas rusų — vokiečių politinių kalinių pasikeitimo metu. Taip pateko į Vokietiją, kur išgyveno iki 1956 m., kol susidarė sąlygos atvykti į Ameriką.

Martynas Gelžinis jau savo jaunystėje aktyviai dalyvavo Klaipėdos lietuvių gyvenime; būdamas Prekybos Institute priklausė studentų korporacijai "Herkus Monte", o 1935 m. buvo paskirtas vadu Klaipėdos Krašto Jaunimo S-gos "Santara", kuri jam vadovaujant išaugo į reikšmingą klaipėdiškių jaunimo organizaciją, suvaidinusią žymų vaidmenį kultūriniam ir politiniam krašto gyvenime. Pokario metais gyvendamas Vokietijoje išijungė į Lietuvos politinę veiklą, buvo VLIK-o Tarybos nariu informacijos reikalams.

1956 m. persikėles į Ameriką, Martynas Gelžinis pasiliko Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto (VLIK-o) atstovų sudėtyje, kur tebeatstovauja (su kitais) Mažosios Lietuvos interesams. Jis daug rašo lietuvių išeivijos spaudoje, ypač Amerikos, Mažosios Lietuvos ir kitomis temomis, drąsiai gindamas Lietuvos teises ne tik į Klaipėdos kraštą, bet ir į visą Mažąją Lietuvą. Tai labai ryžtingas ir drąsus Mažosios Lietuvos sūnus, kokį aš pažinojau Klaipėdoje ir čia Amerikoje. Ne be pagrindo savo kilmę išveda iš protėvių, gyvenusių Klaipėdos pajūryje ir jau 1540 metais kalbėjusių lietuviškai.

vb

Poeto H. Nagio pataisymai

Dėkoju Jums (ir Jūsų bendradarbiui Vytautui Plukui) už parašytą ir atspausdintą apie mane ir mano kūrybą straipsnį. Jūsų redaguojamo žurnalo 1986 m. lapkričio m. numeryje. Tačiau straipsnyje yra netikslumų, kuriuos reikėtų atitaisyti. Kai kurie jų, aišku, tėra korektūros klaidos, o ir kiti atsirado, tikriausiai, atsitiktinai. Paminėsiu stambiausius ir, mano nuomone, būtinai atitaisytinus: 5-me pusl. minint ŽEMĖS antologijai gimininguosius svarbu pažymėti, kad ne visi jie rašė poeziją. Trečiuoju minimas Eugenijus Krivickas turėjo būti Eugenijus Matuzevičius, nes Bronius Krivickas minimas toliau. Tų vardų minėjau ir daugiau. 6 pusl. minima, kad aš esą lyg ir įsteigęs Korp! (iš tiesų, mes vadinomės sambūriu) Lituanią. Jos neįsteigiau, tik tai buvau jos pirmininku beveik dvejis metus. Toliau minima, kad esu buvęs Kanados Lietuvių Bendruomenės Kultūros Fondo pirmininku. Nebuvau. Buvau to Fondo valdybos narys — pirmininku buvo tėv. J. Borevičius, SJ. 7 pusl. po nuotrauka H. Nagys yra pirmas iš kairės; trečiasis iš eilės yra tuometinis mūsų 7 klasės auklėtojas, lotynų kalbos mokytojas Kazimieras Mockus, gyvenęs ir miręs išeivijoje, Bostone. To pat pusl. Lietuvių studentų sambūrio LITHUANIA nuotraukoje kunigu padarytas Jurgis (ne F.) Budzeika (paskutinysis to sambūrio pirmininkas), o mūsų kapelionas P. Bačinskas padarytas pasauliečiu. Paskutinioji nuotrauka 9 pusl., kur stoviu prie savo mokyklos durų daryta ne 1958, bet 1968 metais.

Jus gerbiaus
Henrikas Nagys

"Aušra Paliūniuose" Vytauto Alanto premijuotas romanas, 312 pusl., kietais viršeliais. Kaina 10 dol. Išleido "Vilties draugija Klevelande.

Gaunama "L.D." administracijoje.

Poezijos knyga "Keturi" 103 pusl. Kaina 7 dol. Joje telpa keturių autorių eilėraščiai: Jolantos Malerytės, Gintarės Remeikytės, Sauliaus Kubiliaus ir Vainio Aleksos.

Išleido "Ateities Literatūros Fondas" Čikagoje. Aplankas ir viršelis Jono Kuprio.

Bronio Railos "Tave mylėti tegalima iš tolo". Tai III-ji jo kalbų per Laisvės radiją knyga; čia sudėti komentarai, reportažai, pokalbiai, įspūdžiai ir pasisakymai. 442 pusl., kaina — 8 dol. (persiuntimas — 1 dol.). Spausdino "Draugo" spaustuvė; leidėjas-mecenatas Kostas Ramonas.

Viršelis ir aplankas — dailininko Vytauto O. Virkau.

"Vaivos juosta" Jono Rūtenio eilėraščiai ir dialogai. Leidinio mecenatas — Grožvydas Rūtenis. 134 pusl.; kietais viršeliais. Kaina 6 dol.

Alė Rūta

PASIRINK RAMUNĘ

Aš daugelį pergyvenimų atsimenu iš vaikystės; daug juokingo, bet nemažai ir liūdnos. Atsimenu, kai labai norėjau naujos suknelės mokyklos šokiams, o negavau; turėjau dėvėti seną, tik mamos pailgintą. Ką gi darysi, tėvai neturėjo pinigų. Atsimenu, draugės gaudavo Kalėdoms—ar naują televiziją, ar visą eilutę drabužių, plokštelių seriją, naują "Stereo" ... O aš susilaukdavau—apatinių drabužių, knyga, ar kelias poras kojinių. . . Žinau, praktiškai tėvai, ir kai pinigų nėra ... o kai piešti pradėjau, nupirkdavu dažų, ar naują teptuką; tai būdavo dovanos Kalėdų šventėms.

O, svajosi-nesvajosi: ko nori, niekad negausi!

Būdavo ir gražių dalykų, tai yra, malonių prisiminimų; bet ir gana keistų,—namie ir ne namie.

Kartą nuvažiuoju pas tetą; tai mamos sesuo. Jie turėjo prie namo didelį daržą ir gėlių darželį. Aš ten labai mėgdavau palandžioti... Darže (pirma tetai paravėjus, palaisčius) galėjau skintis aguonų galvučių, agurkų, pomidorų, nuo krūmų prisibraukti gervuogių, iš padaržės — braškių ... Bet į gėlių darželį teta nelabai manęs leisdavo. Matė, kad mėgstu gėles; netoli upelis, ten žydėjo—laukinių, tai aš vis glėbius parsinešdavau ...

Taip teta kartą ir sako:

—Na, atėik jau čia, Audronėle! Pasirink ... Namu parsiveši.

Oi, kaip nudžiugau! O jau ruošiamės važiuoti, mama ir teta ragina ... Tai šmurkšt aš pro vartelius, akys didelės, ten rožės prie tvoros ...

Tetos balsas pristabdo mane:

—Na, pasirink — va, ramunę ... Kiek nori skinkis ramunių ...

O aš jau buvau prie rožių, bet ... Tetos žvilgsnis prilaiko, žodžiai sustingo:

—Pasiskink! Audrone, krikštoduktė mano esi, tai gali rinktis ... Va, ramunių—kiek nori!

Aš pasilenkiu atsargiai prie lysvės, įkvepiu baltų, ružavų pilnavidurių rožių kvapus, ir... tada atsisukau į ramunes. Teta jau ir gėlių žirkles turi, padavė man; nusikirpau ilgus ramunių stiebelius—du, tris, balti žiedai links-ta ... Padėkojau, ir mes išvažiuoju.

Žinoma, aš tuos kelionėjų vystančius žiedelius greit ir numečiau. Kam jų man reikia? Ne tokių norėjau.

O namie panašių "pasirinkimų"—pilna!

Aš labai mėgau virtas bulves: su sviestu, varške, jogurtu ...

—Audryte, valgyt!—šaukė mama. —Siurpri-prizas: kugelio iškepiau!

—Mama, aš bulves mėgstu!

—Tai ar ne iš bulvių kugelis? Paskrudęs, su lašiniukais ...

Buvau alkana, tai valgiau. Jei nėra virtų bulvių, ką darysi ...

Kitą kartą nuvažiuoju apsipirkti. Mama vis rūpinasi, o tėvas—nuotaikingai:

—Na, Audrone, gerai mokaisi, tai rinkis suknelę! Nupirksiu ...

O! Žiurinėju, rinkau, taikiausi prieš veidrodį ... Kai svarsčiau tarp dviejų man labai patikusių, tėvai užsispyrė prie vienos pigesnės iš dešimties atrinktų ... Girdi, ta— praktiškiausia ...

Mamos pirktų suknelių nemėgau. Ir būdavo kančia vilkėti jas mokykloje, ar šokiuose ... Bet kai pergalvojau,—kas-suknelės, kas-šokiai? Pradėjau rūpintis mokslu. Aš nebuvo iš tokių vaikų, kuriuos tėvai turėtų raginti, prižiūrėti ar papirkti ... Man tik būdavo juokas, kai kitiems žadėdavo dovanas, atostogas, ar už "A" mokėdavo po penkinę ... (Nors ir aš norėjau pinigų). Mokiausi, kad idomu. O kai rinkausi mokslo šaką, tai vėl susikirtau su tėvais. Nors mėgau ir mokslą, bet palinkau į meną; ir mama—jau suka į kitą ...

—Audrut, ką tu sugalvojai. Piešk namie kiek nori, bet mokytis ... tu jau ir taip gražiai pieši ...

—O iš ko duoną valgysi? Pas tėvus—ligi laiko ... —Tėvas rimtai.

—Ką tu dabar! Lyg vaikui valgymo gaila? Bet gal, Audrut, mokytoja būtum, ar įstaigoj—su geru atlyginimu ...—Patarinėjo motina.

—Su menu — kur nueisi? Kas pirks paveikslus?— Neatleido ir tėvas.

Mama, liūdną mano veidą matydama, taisė reikalą

—Žinoma, pasirink ką nori ... Gerai mokini, vis ką nors baigsi.

—Bet kad būtų praktiška! —Tėvas žvairavo į motiną.

Kalboms nebuvo galo. O aš nemigau naktimis, nustojau apetito, kentėjau. Vieną semestrą pabandžiau kažkokias biologijas ir matematikas, neiškentėjau: pasukau į meno studijas. Tėvai niurzgėjo, liepė gauti stipendiją, jeigu jau tokia "mandra" ... Po kiek laiko visi apsiraminom. Man sekėsi, geri pažymiai, net parodoje dalyvavau ...

Tai buvo mano žydėjimo laikas. Piešiu, tik piešiu; kas mintyse,—išlieju dažais, paveikslą po paveikslu kabinu ant sienų. Aplink sukini-jasi daug draugių; ne viena tikisi vardinėms ar Kalėdoms koki abstraktą ... Tėvų draugai džiaugėsi, gyrė. O kai suruošiau parodą, viena iš tų geriausių mamos draugių apskelbė: "Per aukštos kainos! Jauna, galėtų perleisti pigiau ..." Į parodą susirinko beveik visa parapija, išgėrė kavutės, pasišnibždėjo neigiamybės, garsiai pakomplimentavo ...

O—nieko! Niekas nepirko, nei neužklausė. Pamatė ir tėvai, ir teta ir mano draugai, kad iš to turtinga nebūsiu. Vienas bernelis, kuris anksčiau manė, kad tapsiu garsenybe, pinigus

semte semsiu, į mane jau dairėsi apsisprendusio žvilgsniu. Bet kartą sako jis:

—Klausyk, Audra, pasirink tu kokią specialybę, pavyzdžiui, grafiką ... Toje srityje daug paklausos darbų srityje. O su tapyba ... matai, kad sunku ...

—Čia mano sritis, ar ne? Tai ko, ponas, rūpiniesi?

—O, žinoma, tavo, Audrone! Gali pasirinkti kaip išmanai ... Bet ar grafika ne menas?

—Aš į tavo inžineriją nesikišu!—man užkaito galva ir norėjosi drebėti ...

—Tai atsiprašau! Pasirink, kas tau prienamiau, naudingiau, tik ...

Su tuo "tik" mūsų pasimatymai retėjo, trumpėjo, nutrūko. Geriau vienai ...

Meno darbai — kantrybei lavinti. Dirbu po keliolika valandų; bet gera dirbti, kai išreiški savas idėjas. Yra ir džiaugsmo, jei pasiseka. O kartais reikia su savim kovoti: dirbti, meti, vėl griebiesi — atkakliau. Kelias valandas svarstai, o tada—keliolika valandų nepakeli galvos ... Draugai sako: "Tau gerai, nes vis kūrimo svajonėse, vis lengvas dailės rūkas ... ." O, jie nieko nežino! Ir apsispresti sunku, ir menines problemas išspręsti ir be ilgo, varginančio darbo — nieko nelaimėtum!

Aš kantri meno darbuose. Bet greit nustoju kantrybės, jei kas mėgina įsiterpt—ar į mano meno pasaulį, ar į asmeninius reikalus. Tėvai ... Jie čia gabiausi!.. Mama. žiūrėk, ir užsimena:

—O tu gi, Audrute, gal turi jau berniuką? . Atsakau, kad ne, pajuokaujam. Užtenka? Ne! Jei pamato ką užeinant, vėl spėlioja:

—Tai gal čia tavo simpatija?..—

O jeigu jie pastebi, kad su kuriuo jau rimčiau, tai — tėvas:

—O kur jis dirba, Audra?

—Niekur! Jokio įstaigoj algos negauna. Jis—menininkas, mano kolega ...

—Taigi, tėvai, nežinai, gal pagarsės ... O garbė irgi kaip turtas ... — Mama pataiso, pagražina ...

Ir kai abu pamato, kad metu viską ir apleidžiu kambarį, ima taisytis:

—Nepyk! Gero tau norim. Būtų gerai, jei ištekėtum už gero ... Bet, žinoma, tu pasirinksi.— Mama visa mėgina išlyginti.

—Turtinga ar garbinga?.. O jei nei vieno, nei antro— atkertu.

—Na, jau nekalbėk! Ir graži, ir mokslo pasiekusi ... Negi už kokio bomo tekėtum?—Tėvas lyg juokauja.

Laikas eina ir praeina. Aš jau sumitusi, kaip sako teta, o dar neištekėjusi. Ir nežinau, ir žinau—kodėl ...

Visi sako, kad esu labai jautri; ir gal teisybė. Kai gyvenau su tėvais, buvo neįmanoma. Kai atsiskyriau, ar labai palenvėjo? Dabar mamos virtų sriubų pasiilgstu, net ir kugelio ... Tėtė jau nurašė mane į senmerges; bet tai jo pažiūra. Aš turiu draugų, tik to vieno negaliu pasirinkti, bet tai nieko. Turiu dar laiko ...

Kita problema: ir draugai vis kišasi į mano

“pasirinkimus” . . . Vieni pataria dekoravimo biznį, kiti siūlosi partneriais į sveikinimo kortelių kompaniją. O įkyriausia, kai ima siūlyti piešimui temas:

—Audra, piešk portretus!

—Pasirink peisažų tematiką!

—Nesismulkink! Piešk daugiaminčius abstraktus, didelius.

—Ne, Audra! Imk tautinius motyvus, tai būsi originali.

Ir taip toliau, ir taip be galo. Aš kartais susiraukiu, bet daugiausiai šypsau. Tik vienu draugu, ir dar bendrataučiu, “darbo” pasiūlymas pritrenkė. Tokie du — neseniai vedę — labai jau išitraukė į tėvų krypties veiklą. Jie abu priklauso Bendruomenei,— tai Ada ir Vidas. Kartą man skambina Ada ir tuoj prie reikalo:

—Klausyk, Audra, nupiešk mums plakatą! Bendruomenės parengimui. Vidas valdyboj. jam pavesta ...

—Tai tegu jis ir piešia!

—Ne. Audra, tu nesupranti. Svarbus parengimas. tai reikia gražaus ...

—Tai tu nupiešk!— Jau aš itužusi.

—Bet tu menininkė! Piešti įpratus ...

—Tai kas? Visi pabraižyti, paspalvinti, parašyti moka ...

—Reikia gražiai. Meniškai.

—Ne! Plakato aš nepiešiu!— atsisakau griežtai.

—Klausyk, jei taip nori, gal ir užmokėtu kiek. Vidas pakalbės per posėdį ...

Aš trinkt ir pakabinau ragelį. Tai nemandagu, žinau. Ada neblogo būdavo mano draugė, gal aš jai kada išaiškinsiu ...

Ir taip man liūdna, kad nebeturiu kur dingti ... Atstumių į šalį visus skubius savo darbus, paimu didelę drobę, teptuką, aliejinius dažus; išsitraukiu iš bloknoto škičą, kur aną vasarą parke ... Gėlių motyvas!

Uždėsiu ant drobės visą margumyną. Spalvų vaivorykštėm nuliesiu ... Daug gėlių, visa lysvė, nulietą vasaros saulės ...

Bet pagrinde—pasirenku ramunę.

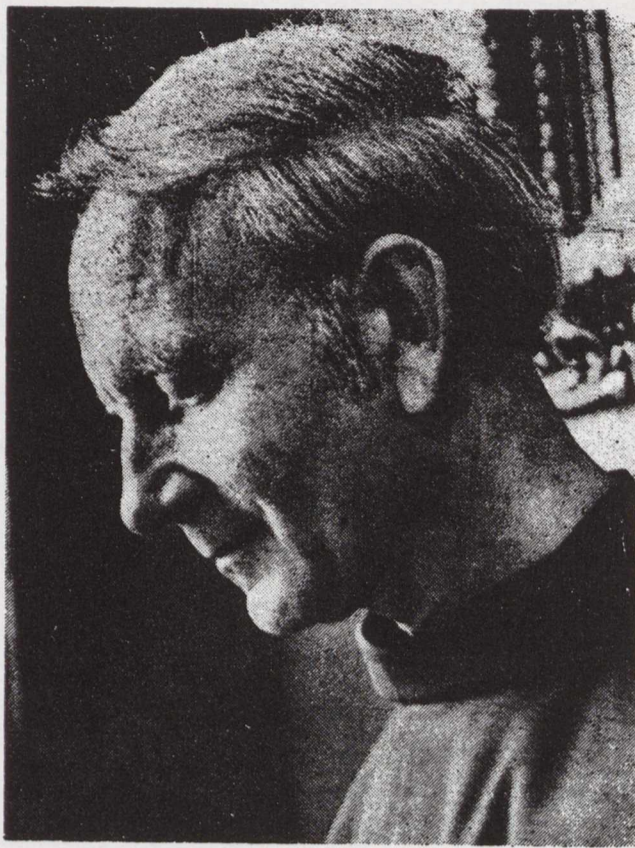
ATSIŪSTA PAMINĖTI

Jonas Balys Lietuvių žemdirbystės papročiai ir tikėjimai. Lietuvių liaudies tradicijos. Silver Spring, MD; Lietuvių Tautosakos Leidykla, 1986 m. 242 psl. Kaina 12 dol. Užsakymus siųsti: Lithuanian Folklore Publishers, 1105 Chiswell Ln., Silver Spring, MD. 20901.

Toronto lietuvių 1987 m. Kalendorius, (knygos formato) leidžiamas Prisikėlimo parapijos ekonominės sekcijos, redaguojamas Stasio Prakapo, 204 pusl. kaina nepažymėta. Auka priimama.

Turinys labai įdomus: straipsniai, eilėraščiai, sveikatos patarimai, aforizmai, juokai ir kitos įvairenybės.

Kalendorius gaunamas L. D. redakcijoje arba pas leidėjus: Prisikėlimo parapija, 1011 College St., Toronto, 4, Ont. Canada.

T. Leonardas Andriekus, OFM

Lietuvos krikščionybės 600 metų jubiliejaus proga skelbtame poezijos konkurse premija laimėjo poetas Leonardas Andriekus už rinkinį “Balsai iš anapus”.

Jubiliejaus organizacinio komiteto pavedimu konkursą vykdė Ateitininkų Federacija; jury komisija sudarė šie asmenys: dr. V. Skrupskelytė, Č. Grincevičius, D. Bindokienė, V. Kuprytė ir J. Baužys. Buvo atsiųsta 5 rinkiniai. Premija (1,500 dol.) L. Andriekui paskirta visais balsais.

Anatolijus Kairys

Paveikslas pieštas dail. P. Kiaulėno; nuotrauka — J. Kuprio.

Australijos karių veteranų sąjungos “Ramovės”, Adelaidės skyriaus, scenos veikalo konkurse premija paskirta rašytojui-dramaturgui Anatolijui Kairiui už veikalą “Paskutinė valia”.

Konkursui buvo atsiųsta 10 rankraščių. Jury komisija sudarė: V. Vosylis, “Ramovės” sk. pirm., J. Vabolienė, krašto valdybos narė kultūriniais reikalams, V. Vitkūnienė, un-to bibliotekininkė, V. Spulskis, Adelaidės “Vaidilos” teatro rež., ir L. Gerulaitis, radijo komiteto pirm. Premija (500 dol.) paskirta visais balsais.

KĄ KITI RAŠO

Nepriklausoma Lietuva

Ištrauka iš dr. H. Nagio kalbos Kanados Lietuvių Dienos Montrealyje literatūros vakare V. Krevės premijos skiriamos Lietuvių Akademinio Sambūrio, įteikiant premiją L. Žitkevičiui už jo satyrinių eilėraščių rinkinį “Milžinai ir slibinai”:

“Prieš pradėdamas aptarti Leonardo Žitkevičiaus poeziją ir premijuotą eilėra/k/ščių knygą MILŽINAI IR SLIBINAI, norėčiau dar padaryti mažą išangėlę. Prieš du dešimtmečius buvome išėję kovon prieš kultūrinį nuosmūki, taigi, tuos, kurie gamindami ir liaupsindami nedaug ko arba nieko nevertą meną, menkina mūsų išėivijos aruodą. Sunku tvirtinti, kad toji kova būtų buvusi sėkminga: ir šiandien dar tebeklesti mažaverčiai pasireiškimai literatūroje, dailėje ir kitose kultūros srityse. **Tačiau šalia šio nepageidaujamo reiškinių iškilo ir kitas, mano manymu, dar net pavojingesnis išėivijos kultūros reiškinys.** Pavadinysiu jį **savotiško akademinio snobizmo** vardu. Tai pačių įkurta **aristokratų klika**, kuri šventai išitikinusi, jog ji viena tesugeba išvelgti, pražvelgti ir paaiškinti kitiems kaip svarstyti, suprastina ir vertintina mūsų menininkų kūryba. Jų aiškinimai beveik neįkandami ir neiliniam menų mėgėjui. Šie žinovai, vienas kito teigimus kartodami, padarė iš savųjų miglotų ir superakademinių nagrinėjimų—dažnai apie panašiai išpūstą kūrybą—dogmas, kurių nepriimti būtų beveik nuodėmė.” (86.10.23, nr. 43)

Daugelis poeto Henriko Nagio talento gerbėjų ir jo poezijos mylėtojų, be abejo, bus labai dėkingi poetui ir literatūros daktarui už viešą ir drąsų pasakymą, kad “karalius nuogas!” Toji “aristokratų klika” jokie aristokratai, ne vienas jų paprasčiausiai literatūros kritikos diletantai, ant šakių keliantys savo ideologijos diletantus poetus, nesugebančius parašyti taisyklingo lietuviško sakinio, iš ko tie “filosofuojantys kritikai” daro “superakademines” išvadas, kuriomis nuvertina mūsų išėivijos poeziją ir beletristiką. To pasėkoje, atrodo, ir šių metų LRD jury komisija nerado verto veikalo 1986 metų premijai. Priežastis neabejotina: bijojo “nusidėti” “superakademikų klikai.”

Gražus ir geras Viešpaties laukimas

Sajonara

Man buvo čia gražu ir gera
Pavasarij ir vasarą su juo,
Bet žiedai gieda "sajonara"
Ir laukuose ruduo.

Kai sidabru žvaigždė vakarė
Šią naktį šviesiaakę užtekės,
Šnabždės jam lūpos "sajonara."
Tiktai širdis tylės.

Gerai, kad neišrado nieks radaro
Matuot ir užrašyti ilgesiui širdies,
Kad niekas negirdės nė "sajonara,"
Kad niekas be tavęs...

Gerai, kad už instrumentą jautriausią
Skaito tiksliau širdis jauna,
Kad "sajonara" aš jos neapgausiu,
Nesuviliosiu šypsena.

Žinos ji, kad ir vėl nuo kito tako
Pakils ir skris balta gulbe
Tau pasakyti, ko šiandien nepasako
Žvaigždelei žibant vakare.

Iš "Žemės Ritmo"

1. Du žmonės

Jame kvatojosi satyras
Joje svajotojo džiaugsmas tyras
Ir Eros,
Kuriantį Dvasia.

O kad būtį
Šitą keistą
Nors truputį
Man atskleisti.

Sužinoti,
Kad būtų leista,
Kam šalnužė
Žalią rūtą
Numarino?

Kam jis jaunas
Naują rytą
Jau ieškojo žiedo kito
Neregėto,
Nematyto?

.....

Tam, kad visa
Vis iš naujo prasideėtų
Tam, kad žemė
Vis žaliuotų
Vėl žydėtų.

4. Žiemos žaibai

Sugrįš pavasariai jauni
Jaunom svajonėm nešini.

Tik nesugrįš jau ta diena,
Buvau stiprus. Buvai jauna.

Kartu su vasara ratu
Pasaulis sukos. Aš ir tu.

Savaip graži ir ši žiema,
Kai man dainuoja mylima,

Kad grįš pavasariai jauni,
Gyvybės saule vedini.

Eglė Žalčių karalienė

Šito tai nesitikėjo ji išvysti.
Žiū! po vandeniu didžiulė karalystė . . .
O slidus žaltys—jaunikis ne žaltys,
Tik šviesus, žavingas karalaitis jis.

Ir stebėjosi laiminga ir be žado,
Tartum aukso žiedą pelenuose radus:
"Ach! Kad tai matyt galėtų ir kiti,
Ach! Kad jie žinotų, jog ne žalčio aš pati."

"Mano salėj gintarinėj langeliai ledų,
Ašen motina ir mylimoji karaliūno menėj.
Mano sodai vandeniniai žydi smaragdu.
Mano norams lenkias bangos ir vandenis."

Bet, kai su kitais džiaugsmu pasidalino,
Jie jos džiaugsmą ežere (nužudę)
nuskandino.

Dievo belaukiant

Sėdėjom dviese
Prie gimtų namų
Griuvėsių
Matom lemtis likimo burtą meta.
Juoda naktis
Kvatojasi,
Žydėdama žvaigždėm raudonom,
Lyg granatais.
Taip iki ryto
Ne baltos snaigės—bombos krito.

Svyruodami išėjom
Per gimtąsias pievas.
Vien tik širdis stebėjosi:
"Kur dingo Dievas?"
"Ak, kur gi dingo Jūsų Dievas?"

Sėdėjom dviese
Miestų svetimų
Aikštėse.
Ilsinom kojas
Tolimose pakelėse
Ir svarstėm,

"Argi jau niekad nesibaigs
Šis šventas
Mūsų tremties tamsus adventas?"

Suklupe per rarotą,
Pro švėstas žvakės ašarotas
Regėjom
Avižėles garbanotas.
Beržus žilus ir
Žalias pievas
Ir vėl dejavo mūs širdis:
"Kodėl tęsiasi naktis be ryto?"
Rankas ištiesę,
Meldėm mannos—bombos krito.

Ne pavasario dvelkimas
Buvo Viešpaties laukimas
Tik Baugus, kantrus augimas.

Per vėją ejom
Kietu keliu;
Kruvinos kojos,
Pernaktį dykumoj budėjom.
Sapnavom svetimuose
Traukiniuose
(Audra vis staugė)
Per liūtį eidami,
Nebežinojom
Ar mums dar skirta
Būti,
Kai tartum devinta banga
Ant gimtos žemės
Ritos uždanga.

Aiman! Ant mūsų laukų . . .
Aiman! Ant mūsų pievų . . .
"Nejau?"
"Nejau, nejau nemato šito Dievas?"

Ne pavasario dvelkimas
Buvo Viešpaties laukimas,
Tik tamsus, tylus brendimas.

Ir vėl išplaukė
Iš verpetų
Į ramią jūrą,
Į naują uostą inkarą įmetę,
Žiūrim,

Kad pamažu, iš lėto, artinas Kalėdos,
Ir kad siela išsiskleidžia tarytum žiedas
Ne pagal konstitucijas, įsakymus ir
straipsnius,
Tik

Per audras.
per vėją,
Per skausmą
ramiai,
tyloj,
po žiedlapį,
palaipsniui,
Kol taikos ištroškusi širdis, Jame nurimus,
Taria:
"Ak, gražus ir geras buvo Viešpaties
laukimas."

Birutės kalno papėdėj

Ištrauka iš Maironio poemos "Nuo Birutės kalno"

Birutės papėdėj ne bangos tai ūžia.
Pakrantėje jūros spūsty atsiradus,
Žiūrovų minia šnekučiuodama gūži,
Nuo ryto jau laukia ištroškus parado:
Arklių lenktynes palangiškis valdovas
Iškels Lietuvos ir Žemaičių varžovams.

Nors grojami maršai, minia jais nežėri;
Jų švelnūs garsai bangų šlamesį jaukia,
Minia tik žirgais nuobodžiaudama gėris,
Mintis tik viena visų dėmesį traukia:
Kas pirmas žemaitišką bėrį apžerges,
Jau tikslą pasiekęs, gaus hermano garbę.

Sužvigo trimitas; igudę varžovai,
Tarytum kazokai į stepes pakliuvę,
Pašoko žirgais kaip totoriai į kovą.
O žemė kentėjo kaip širdys lietuvių...
Visus kažkas lenkia ir stoja prie tikslo.

Laiba ir lengva! Jos plaukai kaip auksiniai
Ant liekno liemens nubangavo į šonus;
Safyro jos akys — dvi žvaigždės rytinės;
Rubinai ant lūpų!... Tai deivė Lazdona!
Pažino — Celina! Arkliai ir medžionės
Brangiau jai, neg šokiai ir šnekos salionuos!

Tarytum Kėdainiuos vaikų prieglaudėlė;
Kai verkia, jų nieks taip nemoka raminti;
Tai ji apsisiautus, net pūgai pašėlus,
Su daktaru skuba kaimiečio gaivinti.
Nuo tėvo vaikystėj, žemaičiai taip sako,
Kilnumas širdies ir pavyza jai teko.

Dėl kraičio turtingi Lenkų ir Volynės
Čia ponai važiuoja, vežimai jų žvanga:
Bet grįžta be laimės piršliai nuo Celinos,
Bajoriškos skolos mokėti perbrangu.
Ji laukia: vertam širdį gal ir pašvestų!
Ar bijo: širdies kad žmonėms neprarastų.

Čia spausdiname ištrauką iš Maironio poemos "Nuo Birutės kalno", kuri pirmą kartą lietuviškai išleidžiama šiais, 1987, metais, ir netrukus pasirodys knygų rinkoje.

Maironis šią poemą parašė lenkiškai ano šimtmečio pabaigoje, pirmą kartą atspausdinta ji buvo 1904 metais, Brooklyne, grafaitės Marijos Tiškevičiūtės garbei, norint poetiniu žodžiu prakalbinti lietuviškai užmiršusius žemaičių bajorus.

Poemą į lietuvių kalbą išvertė poetas Faustas Kirša (Bostone). Rankraštį redagavo, spaudai paruošė bei išleidimu pasirūpino rašytojas Bern. Brazdžionis. Iliustracijas nupiešė dail. Ada Korsakaitė-Sutkuvienė.

Po 83 metų nuo poemos pasirodymo Maironis į mus, ypač į benutaustantį jaunimą vėl prakalba lietuviškai. Kaip tada bajorai ir bajortaitės, užmiršę lietuvių kalbą, griebėsi lenkiškos, poniškos, kalbos, taip dabar naujieji pralobusių (ir nepralobusių) "bajorų" vaikai griebiasi angliškos, arba to krašto, kuriame jie gyvena, kalbos. Likimo ironija! Iš tikrųjų gal tą poemą reiktų išv. ersti ir išleisti angliškai. Gal poeto misija — parodyti pareigą, laimę ir džiaugsmą likti lietuviais atneštų daugiau vaisių.

Amerikietiška lietuvių bajorija yra pačiame žydėjime. Tad kol tėvai ir seneliai dar grožisi lietuvišku meno žodžiu, tepasidžiaugia ir šiuo neregėtu negirdėtu Maironio jaunystės kūrinium.

Nustebo minia!... Juk tai moteriškė!

SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE MINI 100 METŲ

Pirmoji lietuviška organizacija išeivijoje Susivienijimas Lietuvių Amerikoje (SLA), paminėjo savo 100 metų gyvavimo sukaktį, per savo 62-ji seimą, įvykusį Čikagoje 1986 m.

Seime, įskaitant ir Pildomosios Tarybos (Centro valdybos) narius dalyvavo 100 delegatų, simboliškas skaičius.

Sukakties minėjimui buvo pašvęsta pirmoji šio seimo sesija; minėjimas ir seimas užbaigti banketu žymioje pokylių salėje Martinique, Evergreen Parke, Čikagos priemiestyje.

Seimo atidarymas ir 100 metų minėjimas sutraukė apie 200 žmonių. Ižanginį žodį tarė rengimo komiteto pirm. P. Vilkelis, po to sekė sveikinimai įvairių valdžios bei lietuviškų organizacijų atstovų. Sveikinusiuju tarpe — George Dunn — Cook County Tarybos pirmininkas, sveikinęs 5 milijonų Čikagos ir apylinkių gyventojų vardu. Sveikino ir jaunas lietuvių kilmės teisininkas JAV porkuroras Anton Valukas, kurio pavardė dažnai linksniuojama amerikiečių spaudoje. Nuoširdžias kalbas pasakė: vysk. Vincentas Brizgys, Lietuvos garbės konsulas Čikagoje Vaclovas Kleiza, buvusi garbės konsulė Juzė Daužvardienė (viena iš seniausių SLA narių), V. Jokubaitis VLIK-o vardu, O. Jokubaitienė BALF-o vardu, Mykolas Pranevičius Liet. Socialdemokratų vardu. Dalį sveikinimų raštu paskaitė seimo rengimo komiteto sekretorė K. Austin.

Sveikinimo telegramą, kad ir pavėluotai, prisiuntė prez. R. Reagan. Telegramoje pažymėjo, kad Amerikos lietuviai yra svarbi etninė grupė praturtinusi kultūrą, taip pat reikšminga Amerikos pajėgumui bei gyvybingumui.

Seimą oficialiai atidarė SLA pirmininkas Povilas Dargis iš Pittsburgo; pradžioje angliškai, po to lietuviškai pabrėžė, kad per Susivienijimo eiles perėjo apie 100 tūkstančių lietuvių, užakcentavo, kad SLA yra seniausia ir "Aušros" idealams ištikimiausia lietuvių organizacija visame pasaulyje.

Sukaktuvinio minėjimo sesija užbaigata žurnalisto Vytauto Kasniūno paskaita: "SLA darbai 100 metų bėgyje", kalbėtojas priminė pirmuosius Amerikos lietuvius veikėjus dr. J. Šliūpą ir kitus, kurių pastangomis 1886 m. rugpiučio 15 d. buvo įsteigtas Susivienijimas; suminėjo ir kitus prisidėjusius prie SLA sėkmės labiausiai pabrėždamas Povilo Dargio atliktą didelį darbą.

Kitose seimo sesijose padaryti Pildomosios Tarybos narių, bei įvairių komisijų pirmininkų pranešimai, kurie yra atspausdinti knygoje "Raportai ir Darbai". Pranešimus padarė: P. Dargis, A. Chaplikas, G. Meiliūnienė, K. Austin ir J. Miller, dr. V. Dargis, N. Bayoras-Romanas, P. Šukis, T. Blinstrubas, J. Drasutis, E. Šulaitis ir kt.

Buvo perskaityti 100 metų veiklos sukakčiai paminėti paskelbto konkurso jaunimui, tema "Susivienijimo atsiekimai ir reikšmė Amerikos lietuviams. Konkurso rezultatai: dvi pirmos premijos paskirtos John Lapinskui ir Laimai Šulaitytei-Day, antroji premija — Aldonai Bobelytei.

LIETUVIŲ DIENOS, 1987, SAUSIS

Naujai išrinkta pildomoji Taryba: P. Dargis, A. Chaplikas, G. Meiliūnienė, K. Austin, J. Miller, P. Šukis ir dr. V. Dargis. Valdyba oficialiai prisaiškinta.

Seimo posėdžiams pirmininkavo Povilas Dargis ir Aleksnadrus Chaplikas; sekretoriavo — Vytautas Kasniūnas, Edvardas Šulaitis ir

Jonas Stundžia.

Po seimo vykusiame baliuje programą išpildė sol. Algirdas Brazis. Baliaus metu pagerbtas ilgametis SLA pirmininkas Povilas Dargis, kuriam įteikta gražus dail. J. Daugvilos darytas medžio dirbinys.

Edvardas Šulaitis

SLA prezidentas Povilas Dargis praveda šios organizacijos seimo posėdžius Čikagoje. Šalia jo — sekretorė Genovaitė Meiliūnienė ir "Tėvynės" red. J. Valaitis. Priekyje vežimėlyje-kėdėje sėdi ilgametis SLA veikėjas, buvęs VI-tos apskrities pirm. Kazys Mačiukas.

Nuotrauka — Ed. Šulaičio

Lithuanian Alliance of America president Povilas Dargis, chairs the organization's convention in Chicago. Next to him Genovaite Meiliunas, and "Tėvynės" (Our Homeland) editor Jonas Valaitis. Seated in the wheelchair a longtime member of Lithuanian Alliance Kazys Maciukas.

SLA ilgamečiam prezidentui Povilui Dargiui įteikiamas gražus atžymėjimo ženklas, padarytas dail. J. Daugvilos. Įteikia Birutė Apkė. Kairėje sėdi prezidento žmona Gertruda Dargienė, nemaža Amerikos lietuvių organizacijų veikėja.

Nuotrauka — M. Nagio

Lithuanian Alliance of America president Povilas Dargis receives a plaque by the artist J. Daugvila for his many years of service. Presenting the plaque — Birute Apke, on Dargis' left is his wife Gertruda.

“Lietuviškos vestuvės,” B. Stravinskienė (svočia) užriša nuometą jaunamartei (Z. Šoliūnaitei).

—Foto A. Plenio

A Lithuanian wedding. Mother-in-law Stravinskaitis ties the bridal veil onto her daughter-in-law Z. Šoliūnas.

Vaisingos “Dainavos” ir “Spindulio” vestuvės

Tokiu pavadinimu tilpo aprašymas “Draugo” kultūriniam priede šių metų birželio 14-tos dienos laidoje Nr. 116, pasirašytu M. Dr. inicialais. Autorius pažymėjo, jog šios “LIETUVIŠKOS VESTUVĖS” yra folklorinis montažas sukurtas pagal rašytojos Danutės Brazytės-Bindokienės libretą. Atliko lietuvių meno ansambliu “Dainava” su Lemonto lietuvių tautinių šokių grupe “Spindulys,” Spektaklio vadovė ir dirigentė Rasa Šoliūnaitė-Poskočimienė, režisierė Liucija Buivydaitė-Ambrosini, dekoratorius Jurgis Daugvila. Veikėjai: Bronė Stravinskienė, Aldona Underienė, Zita Šoliūnaitė, Juozas Vieraitis, Valentinas Lorentas, Albertas Stočkus, Aras Lintakas. Kaimo kapela: Rasa Poskočimienė, Herkulis Strolia, Viktoras Podžiūnas.

Spektaklis įvyko 1986 m. gegužės 11 d. Marijos Aukštesniosios Mokyklos salėje (Chicagoje).

Gana kruopščiai autorius pagvildeno meno vadovų, dainininkų, šokėjų, vaidintojų ir muzikantų pastangas pasirinktą dainų bei šokių medžiagą realizuoti sceniškai, pažymėdamas, jog “Dainavai” ir “Spinduliui” visa tai pavyko gerai. Abu vienetai parodė nuoširdų bendradarbiavimą.

Gi žiūrovų širdis gal labiausiai kuteno šiose “Lietuviškose vestuvėse” pasireiškusi darni natūrali saveika tarp visų kartų—nuo žilo senimo iki žalio jaunimo. Žodžiu, scenoje išnyko “generacijų plyšys.” Kad taip būtų ne

tik scenoje, bet ir gyvenime—samprotauja autorius straipsnio pabaigoje.

Kaip “Dainavos” ansamblio istorija rodo, ansambliu susiorganizavo 1945 m. vasarą Vakarų Vokietijoje Hanau mieste. 1950 m. ansambliu atsikūrė Jungtinėse Amerikos Valstybėse, Chicagoje. Tad nuo išikūrimo Vak. Vokietijoje iki dabar (Chicagoje) ansambliui jau sukako per 40 metų aktyvios veiklos. Per tą laiką dirigentais buvo: Bronius Jonušas, Stepas Sodeika (abu mirę), Algirdas Šimkus, Petras Armonas, Audronė Simonaitytė-Gaižiūnienė, Aloyzas Jurgutis, šiuo metu Rasa Šoliūnaitė-Poskočimienė.

Kadangi ansambliui vadovavo septyni atskiri dirigentai skirtingu laiku, todėl kiekvienas turėjo savo kryptį tiek žanro ir kūrinijų pasirinkimu, tiek ir meninio lygio pastatymu. Ansambliu bazavosi tik lietuvišku repertuaru savo koncertuose ar muzikiniuose pastatymuose. Gi religiniuose koncertuose buvo šalia lietuviškų kūrinijų nemažai ir klasikinių oratorijų ar giesmių.

Ansamblio sąrašuose atžymėta yra per 600 narių, 320 koncertų, 13 muzikinių veikalų, 5 klasikinės oratorijos ir 4 lietuviškos kantatos. Išleista 2 plokštelės: viena religinių giesmių, antra lietuviškų dainų, abi su solistais.

1983 metais pasitraukus iš ansamblio dirigentui Aloyzui Jurgučiu, “Dainavai” atiteko našlaitės dalia, tačiau naujos valdybos ryžtu ir rūpesčiu buvo sudaryta meninė vadovybė, pakviesta Rasa Šoliūnaitė-Poskočimienė kaip vyriausia vadovė, talkininkaujant Lemonto lietuvių tautinių šokių grupei “Spindulys,” buvo paruošta “Dainavos” ansamblio folklorinis montažas “Lietuviškos vestuvės,”

kurio spektaklis 1985 m. gruodžio 8 d. buvo parodytas amerikiečių visuomenei, jiems kviečiant, Chodle Auditorijos scenoje, Cicero, Ill. Tas pastatymas sutapo “Dainavos” ansamblio 40 metų veiklos sukaktimi, kuri buvo kukliai atžymėta savaite vėliau Jaunimo Centre pobūvio metu, dalyvaujant dainaviečiams, “Spindulio” šokėjams ir kviestiems svečiams.

Šiomis dienomis ansambliu turi padaręs “Lietuviškų vestuvių” paskutinio spektaklio Video Kasetę (VHS).

Šiuo metu ansambliu ruošiasi muziko Jono Zdaniaus kūrinijų koncertui jo mirties dešimtmečiui prisiminti. Ansamblio dirigentė šiam koncertui yra pakviesta Emilija Pakštaitė-Sakadolskienė. Koncertas įvyko Jaunimo Centro salėje 1986 m. lapkričio 16 d. Koncertan jungiasi ir muz. Jono Zdaniaus sūnus Almis, taip pat kompozitorius, su savo originalia kūryba.

Velionis yra sukūręs dainų ir giesmių ne tik suaugusiųjų chorams ir solistams, bet nemažai ir vaikų chorams. Šiame koncerte, su atskira programa, dalyvaus ir Kr. Donelaičio lit. mokyklos mokinių choras vedamas Dariaus Polikaičio.

Po to ansambliu vyko į Torontą, Kanadoje, kur išpildė programą 1986 m., lapkričio 30 d. ir gruodžio 6 d. Klevelande davė vietiniams, pradžioje minėtu, “Lietuviškų vestuvių” spektaklį.

Dabartinė “Dainavos” ansamblio valdyba yra: pirmininkė, Mėta Gabalienė; vice-pirmininkė ir sekretorė, Danguolė Ilginytė; vicepirmininkas, Alfredas Urba; išdininkas, Juozas Vieraitis; korespondentė, Rita Likanderytė; nariai, Česlovas Geležiuonas ir Jonas Paštukas.

J. P-kas

“Lietuviškos vestuvės.” Kairėje—jaunavedžiai Z. Šoliūnaitė ir A. Lintakas. Dešinėje tėvas V. Liorentas ir motina A. Underienė, o su lazda priekyje—kvieslys J. Vieraitis. Už jų kiti vestuvės dalyviai.

—Foto A. Plenys

“A Lithuanian Wedding.” At left are newlyweds Z. Šoliūnaitė and A. Lintakas. At right father V. Liorentas and mother A. Underienė. Holding staff is host J. Vieraitis surrounded by guests.

ENGLISH SECTION

KOSCIUSKO

Soldier, Humanitarian, Lithuanian

by Albert Cizauskas

This portrait of Thaddeus Kosciuszko hangs at the Polish Embassy in Washington. It was painted from life by the artist Josef Grassi in 1792 when Kosciuszko returned to Poland after his service in the American revolution.

Tado Kosciuškos portretas Lenkų ambasadoje, Vašingtone. Kosciuška pozavo dailininkui Josef Grassi 1792 metais, sugrižęs į Lenkiją po dalyvavimą Amerikos revoliucijoje.

One of Lithuania's great heroes is, ironically, one of its least known and honored. This neglect was not always so. When Thaddeus Kosciuszko died in 1817, Lithuanians held memorial services throughout the country and petitioned the Czar for the body of their "fellow Lithuanian" in order to erect a monument in his honor. Unfortunately, the Czar denied this request but allowed the Poles to bury him in Cracow as their national hero.

After a brilliant career in the American Revolution, Kosciuszko had led the old Polish-Lithuanian Commonwealth in its last organized resistance to Russia. Although outnumbered and outgunned, he was never outfought. His leadership in two short but brutal campaigns against the forces of Russia's Catherine the

Great, assisted by Prussia and Austria, earned the fervent gratitude of the Poles, and originally, also of the Lithuanians.

Today, however, Kosciuszko is all but forgotten by Lithuanians. The Poles instead have monopolized his memory, erecting an imposing memorial to him across from the White House and in many other places throughout the United States. In addition, Poles have written innumerable books and articles on this unusual man, many in English. On the other hand, not one scholarly work devoted exclusively to Kosciuszko can be found in Lithuanian, and only an occasional article in English written by Lithuanians.

No clear answer for this puzzling apathy is forthcoming from Lithuanians, except a sort of

shrug that the man did little for Lithuania, or that he was more of a Pole than a Lithuanian. The truth is more complex than that. At several times in his career, Kosciuszko publicly acknowledged his Lithuanian origins, although, in common with the upper classes in Lithuania at the time, his first language was Polish and his primary allegiance was to the Polish-Lithuanian Commonwealth, a federation of two juridically equal but separate countries. It is not surprising, then, that Kosciuszko is often identified as a Pole, but it is surprising that Lithuanians seem to have abandoned legitimate claims to one of their most illustrious sons.

It is also unfortunate that so much about him is either unknown or misunderstood by present-day Lithuanians. This, however, is true of

Americans as well, even though Kosciusko was one of the few authentic foreign heroes of the American Revolution. John Quincy Adams, America's sixth President, eulogized him in a biography, praising Kosciusko as "one of the two most eminent foreigners" to fight for American independence (the other being Lafayette). In his day, Kosciusko was a worldwide celebrity, the idol of Western liberals. He was a close friend of Thomas Jefferson for over 20 years, was praised in adulatory verse by major English poets - Byron, Keats, Coleridge-, and was followed by large crowds wherever he went, in Europe and America.

Why this enthusiasm for a man who, while successful in the American Revolution, had been defeated in his own country? The answer is simple. He had captured the public's imagination as the champion of the underdog, first against the British in America, then against Czarist Russia, one of history's most repressive regimes. These achievements have been sufficient to assure Kosciusko an honorable place in history. Obscured, however, by the romantic appeal of his military exploits, Kosciusko's belief that political freedom and social justice cannot exist one without the other, is of greater significance for us. Kosciusko acted on this belief in his lifelong advocacy of the freedom, education and economic independence of American slaves and European serfs at a time when such notions were even more radical than the principles of Jefferson's Declaration of Independence. It is the message that speaks to us today in our divided world, a message that transcends the claims of nationalism.

On February 4, 1976, the 230th anniversary of Kosciuszko's birth, the Thaddeus Kosciuszko home in Philadelphia was officially added to the historical shrines at Independence National Historical Park.

1976 metais, vasario m. 4 d. minint Kosciuškos 230 metų gimimo jubiliejų, jo namai Philadelphijoje buvo oficialiai paskelbti istoriniu paminklu.

Early Life

Kosciusko was born February 12th, 1746, of Lithuanian-Ruthenian stock near presentday Brest-Litovsk (Lietuvos Brastas) when that area was part of the Grand Duchy of Lithuania. It is an interesting historical coincidence that the 12th of February is also the date of Lincoln's birth, since both men shared similar social ideals. Showing early promise, Kosciusko was sent to Paris on a royal stipend to further his education. Although his studies focused primarily on engineering, the young and idealistic student was undoubtedly influenced by the French Enlightenment with its emphasis on human perfectibility and the rights of man.

Upon his return, Thaddeus, a younger son in an impoverished family of the lesser nobility, accepted the post of tutor to the children of a wealthy and highly-placed noble. He was then 28-years-of-age, restless with an ambition which found no outlet in an unsettled country dominated by Russia. It was no surprise, then, that the tutor quickly fell in love with one of his charges, the lively and beautiful Ludvika Sosnowska. Thaddeus, sensing that Ludvika's father would not accept a suitor with few prospects, persuaded her to elope with him to the American Colonies, whose struggle had fired the enthusiasm of the young idealist. The romantic couple, however, was pursued and Ludvika forcibly returned to her father who married her off to a fellow aristocrat. The episode implanted in the rejected suitor a deep scorn for social pretense and class inequality.

The American Experience:

Thaddeus proceeded alone to the Colonies and offered his services to the American cause at a time of military reverses. It was then August of 1776, a month after the Declaration of Independence had transformed an uncertain rebellion into a revolution. The young engineer was immediately put to work shoring up Philadelphia's defenses against the British who had taken New York and were threatening the Pennsylvania city. This he did so well that he was awarded a commission as colonel of engineers. As such, he performed services which had an important bearing upon the successful outcome of the fight for independence.

The most notable was his role in the decisive battle of Saratoga where his fortifications led to the first major victory for the Americans and assured them of open French support. The second was his construction of defenses at West Point on the Hudson to thwart British attempts to split the Colonies. The last was his work as engineer for the Army of the South in the Carolinas, which not only enabled the American forces to block further British penetration of the South but eventually forced them into Virginia where they were finally surrounded at Yorktown to end the Revolution.

While in the South, Kosciusko gave his first public evidence of a concern for the downtrodden. Seeing slaves in rags, Kosciusko wrote with a simple eloquence that these unfortunates deserved, as much as the whites, adequate clothing to protect them from the elements.

After the war, Congress recognized the importance of Kosciusko's services by awarding him the brevet rank of brigadier general, a grant of land in the Ohio territory where the city of Columbus now stands, and a special resolution of thanks.

The first monument erected at the West Point Military Academy was a tribute to Kosciuszko, commissioned and paid for by the cadets themselves. Cadet Robert E. Lee was one of those responsible. The monument stands near a corner of the parade grounds on the site of the forts Kosciuszko built.

Pirmasis paminklas Kosciuškai pastatytas West Point Karinės Akademijos ribose, užsakytas ir apmokėtas pačių akademijos kadetų. Kadetas Robert E. Lee buvo vienas iš organizatorių. Paminklas stovi ant kampo parado aikštės ir Kosciuškos pastatytų tvirtovių ribų.

A Humanitarian Soldier

Returning home, Kosciusko spent several relatively uneventful years on the family estate in Lithuania. Here he had the first opportunity to put his humanitarian impulses to a practical test. In a highly unusual step for a member of the land-owning class, Kosciusko reduced by half the compulsory labor for men and abolished it entirely for the women, for the serfs on his own estate.

Five years after his return, in 1789, the uneasy relationship between Russia and the Commonwealth was fast approaching the point of no return. The king, anticipating a break in relations, appointed Kosciusko as major general, partly in deference to the latter's American military reputation and partly owing to Ludvika's influence, now the Princess

Lubomirska. She was still emotionally attached to Kosciusko and had used her position at the Court of Warsaw to advance her former lover's career.

Kosciusko's appointment resulted in one of the most dramatic chapters in the troubled history of the Polish-Lithuanian union. Kosciusko's leadership had inspired an emotional response from all classes. Numerous battles were waged, in some of which Kosciusko routed superior Russian forces. The lower classes were the backbone of Kosciusko's armies, and they fought, at times only with scythes, with the traditional fury of Polish and Lithuanian peasants when aroused. The lack of adequate firepower, as well as material support from sympathetic countries such as France, doomed Kosciusko's brilliant resistance from the start. He was finally beaten, seriously wounded and imprisoned at St. Petersburg.

It was a military dictator of the Commonwealth in 1794 that Kosciusko enunciated his political and social philosophy. Influenced by Jefferson's Declaration of Independence, Kosciusko proclaimed an "Act of Insurrection" in both Polish and Lithuanian, in which he called upon all the people of both countries, aristocrats and gentry, peasants and townspeople, to drive out the foreigners occupying their lands. He justified the Insurrection in the spirit of the American Declaration by citing his country's grievances and assuring the people of their undeniable right to resist tyranny and armed conquest.

But Kosciusko had in mind more than political liberty. He followed up the proclamation for armed resistance with a promise to abolish serfdom throughout the Commonwealth. Then, in the pragmatically idealistic conviction that, in his own words, "Liberty alone does not provide for the peasant and his family," he also promised the peasants proprietary rights to the lands they cultivated. With these covenants to the nation, Kosciusko had publicly defined the essence of his legacy to us: that political freedom is a necessary precondition of social justice and that social justice is not possible without the means to sustain it.

Kosciusko, in effect, was preaching a political and social doctrine that was far more revolutionary than even that of the American revolutionaries. It was a doctrine that is even more revolutionary than that of the Soviet Union which denied political freedom as the price for social justice and ended up by denying both.

A Hero of Two Worlds

Kosciusko was freed after some years by Catherine's son and proceeded in slow stages to America, the scene of his earliest triumphs. He travelled via Finland, Sweden and England, and was tumultuously welcomed everywhere. Interestingly, the British had overlooked Kosciusko's role against them in their enthusiasm for his gallant stand against Czarist Russia.

When he reached Philadelphia in the summer of 1797, then the republic's capital, throngs of Americans cheered him at dockside, and unhitched his carriage to pull him to his lodgings. The house where he lived during his American visit (at Third and Pine Streets), is now an historic shrine maintained by the National Park Service.

He was warmly welcomed by the leaders of the young nation, including Washington. But the American who became his closest friend was Thomas Jefferson. This was much of both men whose philosophic outlook was very much the same. An intimate correspondence between the two for more than 20 years attests to the congenial nature of their relationship. Jefferson wrote of Kosciusko at this time: "I see him often and with great pleasure... He is as pure a son of liberty as I have ever known, and of that liberty which is to go to all, and not to the few or rich alone."

One of the most revealing and touching acts of Kosciusko's long career took place at the time of his departure from America. He then willed to his good friend Jefferson all the money he had earned during the Revolution for Jefferson to purchase not only the freedom of black slaves, but also to finance their education. This was at a time when Jefferson, although an enlightened one, was still a slave owner. It demonstrates Kosciusko's firm conviction that political liberty was a right that is color blind and that education is an essential ingredient of political liberty.

Final years

Kosciusko left America for France in the hope that Napoleon, then the master of Europe, would espouse the cause of Poland and Lithuania. He was soon disillusioned, however, by Napoleon's lust for conquest and realized that no help would be forthcoming from that quarter. Nevertheless, on the eve of his first campaign against Russia in 1806, Napoleon tried to enlist Kosciusko's support. Napoleon appreciated Kosciusko's moral authority among his countrymen and hoped thereby to win over the help of the Poles and Lithuanians against Russia. Kosciusko, however, prudently requested concrete assurances beforehand from Napoleon that the Commonwealth be restored to its original boundaries and that the peasants be liberated and permitted to own their own lands. Needless to say, Napoleon regarded Kosciusko's demands as so much "pie in the sky" and declined even to respond.

Following Napoleon's defeat, the Russian Czar, Alexander I, also sought Kosciusko's support for Russian policies affecting Poland and Lithuania. Kosciusko confronted the Czar with the same set of conditions and met with the same refusal. This time, however, Kosciusko broadened his request by including the free education of the peasants at the expense of the state. Kosciusko appreciated earlier than most of his European contemporaries that freedom could not be sustained without educa-

tion, the basis for a informed and alert citizenry.

When it appeared that the Czar was prepared to set up a separate Kingdom of Poland, albeit much reduced and under Russian sovereignty, Kosciusko addressed one last appeal to Alexander in which he publicly identified himself as a Lithuanian and sought at least comparable treatment for the land of his birth. Once again, there was no reply.

Disillusioned by the turn of events, Kosciusko retired to Switzerland where he died in 1817. Before his death, however, he granted complete freedom to the serfs on his Lithuanian estate whose obligatory services he had earlier mitigated. For the last time, the Czar thwarted Kosciusko and denied the humanitarian gesture of a dying man.

In Indiana, there is a county named for Kosciuszko. When Attala County in Mississippi was established in 1833, the name of the county seat was selected by a state representative who had often heard about the Polish officer with whom his grandfather had served in the Revolution. To this day the town on the beautiful Natchez Trace Parkway carries the name Kosciuszko, Mississippi.

Indianos valstijoje valsčius pavadintas Kosciuškos vardu. Kai 1833 metais buvo įkurtas Attalos valsčius, miestelio vardas buvo parinktas vieno atstovo, kuris iš savo senelio buvo daug girdėjęs apie lenkų karininką su kuriuo kartu dalyvavo Amerikos revoliucijos kovose. Ir dar dabar miestelis gražiame Natchez Trace Parkway vadinasi Kosciuszko, Mississippi.

We Lithuanians should be proud that a man of Kosciusko's stature, once hailed in Europe and America as a "hero of two worlds" shared our heritage. We need not, however, dispute Poles for the exclusive privilege of calling him our brother, for Kosciusko belongs to all who are concerned about the condition of man today. His humanitarian philosophy, well ahead of his age, is still ahead of ours, as more than half the world remains neither politically nor materially free.

Albert Cizauskas

Artist Overcomes Handicap

Retired priest Joseph Domeika, residing in Tucson, Arizona, is gaining renown in his avocation — art. Most recently, a mixed media work of ceramics and oil was accepted by Pope John Paul II, just a short while after another artwork of his, specially created for President Reagan, was accepted by the President.

President Reagan expressed his gratitude in a letter to Father Domeika. "Dear Father Domeika: I want to thank you for the special artwork which you sent to Linas Kojelis for me. The generous support conveyed by your gift means more than I can say. As I continue to work for an enduring peace in the world, I shall treasure the framed presentation of roses as a symbolic remembrance of your deep love for freedom --and your warm friendship."

A long article in the **Arizona Daily Star** by Bruce Kaplan in 1981 described the problems Rev. Domeika was facing after loss of use of his right hand (he was righthanded). Set back but not completely discouraged, he continued painting with the left hand and, surprisingly enough, the switch was not too noticeable on canvas.

Auto portretas — 1955 m. (Kai buvau neprinokęs obuolys).

Self-Portrait, 1955 "When I was just a raw apple"

Father Domeika was born on May 2, 1918 in Lukšiai, Lithuania, where he got his primary education. He graduated from high school in Sakiai and later from the seminary in Vilkauskis. In the spring of 1944 he was consecrated into the priesthood and three months later fled the country as Russian troops were approaching Lithuania. He reached Austria, but alas, after three months with the Russians nearing Austria, he fled to Germany, and was assigned to a parish in the Sudeten. One year later after another dramatic flight from the Soviets, he reached Bavaria where he worked in Displaced People (DP) Camps in Amberg, Rothenburg, Dillingen, Kempten.

Kūrinys Baltuosiuose Rūmuose. Didelio formato; gėlės-keramika.
This work, on a large scale, is now in the White House.

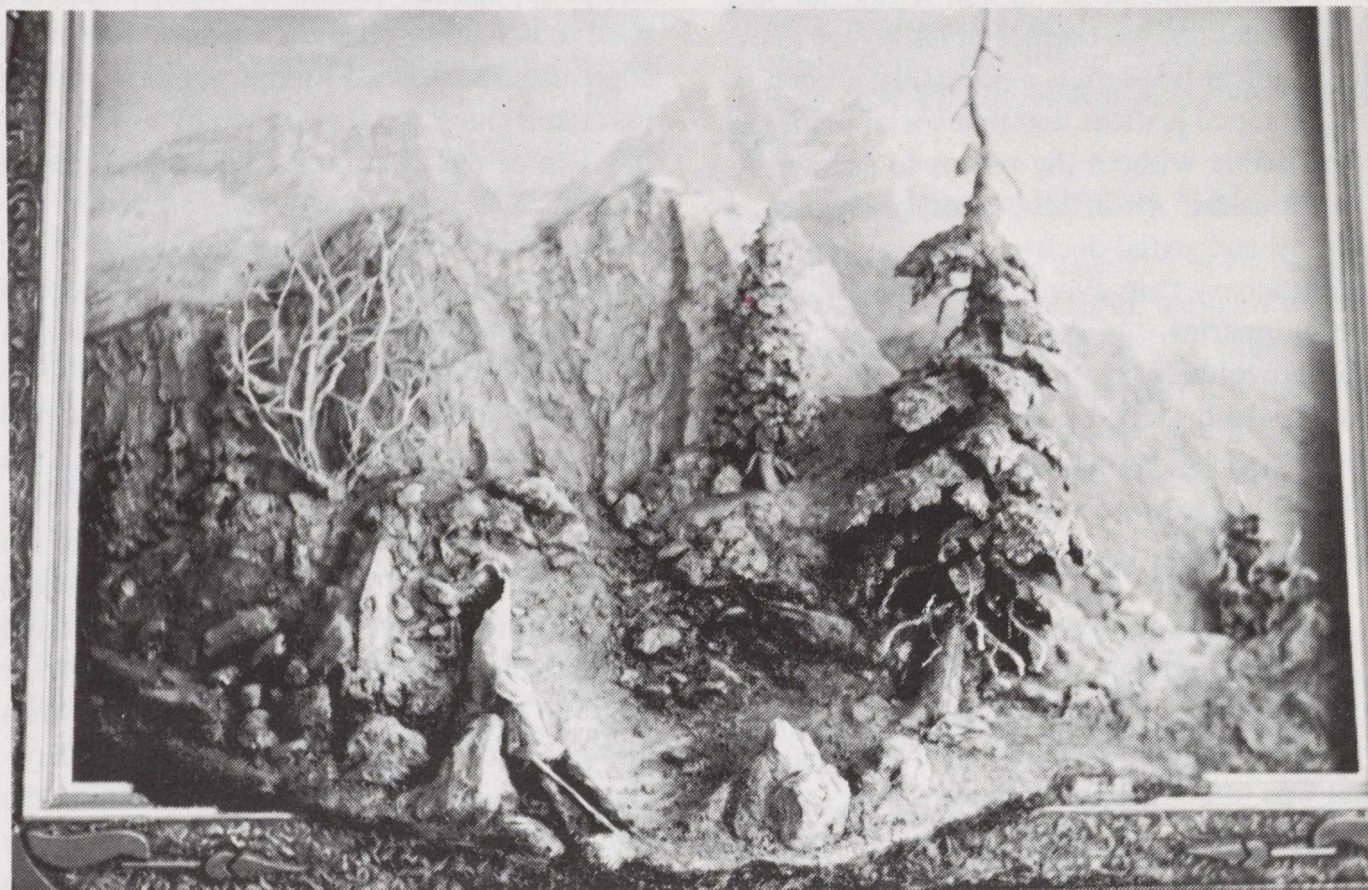
In 1950 he reached USA, where he continued his pastoral work in the state of Michigan in various parishes. In 1954 came the invitation from pastor A. Linkus and organist, composer S. Sodeika to join them at Holy Cross parish in Chicago, where he worked more as an assistant to the organist than a priest because the parish had nine priests already, but sorely needed an assistant to the organist. He stayed there 16 years, then he spent one more year at the parish of St. Agnes.

After his health started to deteriorate due to an arthritis condition, he moved to the warmer climate of Arizona where his health improved somewhat; but in 1977 he had a very serious heart attack. Open heart surgery repaired the

heart, but as a result, his right hand was paralyzed. He was forced to train anew, to do everything with his left hand.

Rev. J. Domeika never attended an art school and never had any real art education, except for a few private art classes. He is a gifted self-taught artist who has achieved quite a bit even with a handicap.

During his artistic career he has created over 400 pieces of art, mostly oils and 150 very unique greeting cards. (While he was recovering from several prolonged arthritis attacks between 1972 and 1974, he cut out colored pieces of paper to spell out words and create country scenes, then pasted them together). Since he lost the use of his right hand, he cannot do

Austrijos vaizdas. Dovana šv. Tėvui Jonui Povilui II.

This Austrian Landscape by Juozas Domeika, currently resides in the Vatican.

anything like that anymore; therefore he considers the greeting cards he made irreplaceable (70 of these cards are now in the new Balzeka's museum).

Art lovers and art critics are quite impressed with the originality of the works where he combines oils and sculpture. He has received six awards in different art festivals: two first prizes, two seconds, and one by popular vote of the public attending the festival.

His work is mostly landscapes enlivened with people and animals. He loves flowers and paints them mostly in oil, or makes them in ceramics; his favorites are roses.

Most of his paintings he donates to charitable organizations, be they Lithuanian or American (58 pictures at the last count). Some of his works he has "sold" to friends, for a price that barely covered the canvas. He has said that if he had to make a living from the sales of his paintings he would have died many times over... As he says... he is not rich, but does not starve either. He misses his music but is grateful to God for other blessings.

***

Šių metų pirmoji premija. Skulptūra ir tapyba viename kūrinyje. Mano išmisllai. Didelio formato kūrinys. Pavadinimas: "In Colorado".

This year's first prize winner: sculpture and printing combined in the same work, titled "In Colorado"

ANN JILLIAN UPDATE

After a frightening brush with cancer, the physical and emotional trauma of undergoing a double mastectomy, and the perpetual recounting of these events for curious press correspondents and caring fans over the past twenty-one months, Ann Jillian is pushing forward in her career, excited about the challenges ahead and tired of the media preoccupation with her as the "breast cancer lady." Numerous magazines have already provided a blow-by-blow account of Ann's tragedy and LD readers have read many of them. LD editors would like to condense and elaborate upon what has been printed, but stress the antecedents and precedents to these events.

To begin, we should show that Lithuanian support for Ann is more than skin deep. And so, we are pleased to announce the next TV program featuring Ann: "Convicted: A Mother's Story" — a two-hour NBC movie airing on February 2, 1987. The movie is about a woman's emotional and physical battle to keep her family together while serving a prison sentence. The key character, Billie, played by Ann, borrows \$10,000 from a cash drawer at work for her boyfriend Van's (Kiel Martin) "sure" business venture. She does this out of love. When he fails to replace the money, she is convicted of embezzlement and sent to prison. Her sister, Janice (Gloria Loring), reluctantly agrees to take care of her children. But neither suspects the strained situation will threaten to destroy both of their families.

Andy Murcia underscores that one need not be planning to go to prison to get something out of this movie. It raises several important social issues and personal priorities; it shows

what it means for one woman to love too much. According to Ann, this was a challenging role to play and a good vehicle to demonstrate her acting capability. (Ann will be performing live at the Fairmont Hotel in San Francisco, February 17 through March 1, 1987, showing yet another dimension of her talent.)

In addition, LD editors shall be conducting an interview with Ann next month for publication in the English section of the March/April issues. We hope to accomplish a few objectives with this interview: First, we would like lay to rest the lingering questions and concerns about Ann's health and vitality, post surgery. Yes, we too, will discuss her confrontation with cancer and its impact, the roles of religion and spouse in recovery, and her will to overcome this episode in her life. We believe that in order to go on, there must be closure on past issues — for the public as well as for the public figure. But we shall also try to put this episode into context by highlighting Ann's cultural, religious, and political values shaped by her Lithuanian upbringing.

Our second objective is to have some direct reader input into the conversation with Ann Jillian. We shall do this by asking your questions during the interview. If there is something you've always wanted to know about Ann, here is your chance to ask her. Just write your questions down on a postcard or letter and mail it to us in the next two weeks at LD Magazine, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. If your question is askable, we'll ask it, just as you wrote it, and you'll see the answer in print in either the March or April issue.

• • •

To Mail a Letter to the Soviet Union

Postal problems have prompted the U.S. Postal Service to issue a small question-and-answer booklet, *Mailing to the Soviet Union*. This publication is designed to help reduce the frustrations felt by many U.S. mailers.

The brochure discusses many of the service options available to the mailer and points out those Soviet regulations that are "so vaguely worded as to be of little or no value." The overtone of the advice gleaned from experience is simply this: "Mail at your own risk." No tears will be shed over your losses.

"How can I be sure that my mail will get to the Soviet Union?" asks the mailer. The somber reply: "The sad fact is you can never be sure, but you can take precautions." After that, you can only wait and hope.

"What is the best way to send mail to the Soviet Union to make sure it gets delivered?" "There seems to be no best way to send mail to the Soviet Union. Various persons who have mailed to the Soviet Union for many years advise that one method may have greater success for a time and then may encounter persistent difficulty."

Trying to utilize special mailing services further tangles the frustrating knot.

Sending a letter by registered mail? The Post Office reports that there seems to be no conclusive evidence indicating that registered mail has a better chance of delivery than regular mail.

And does it help to insure a letter? Again, little evidence has surfaced indicating that an insured letter has any better chance of reaching an addressee.

What about return mail receipt? Surely the Soviets must respect a return receipt? Or so the desperate mailer might optimistically think. Once again, the sad truth is to the contrary. Unfortunately, it is often impossible to find out from the Soviet authorities if such mail was ever really delivered.

For example, sometimes the receipt is returned. Yet other times it is not. Sometimes it is returned when the mail item has not been delivered. And at other times it is not returned even when the item has been delivered.

The Soviets supposedly offer restricted delivery service, which demands the signature to whom the letter is addressed. However, the U.S. Post Office has observed that this signature is not always procured. "Our experience indicates that frequently return receipts are actually signed by Soviet postal employees," the brochure says.

Given these limited choices of how to send a letter or package, the sender next faces the dilemma of what he can or cannot put into it.

Soviet regulations are again unreasonably strict, and guideline interpretations are conveniently broad.

Printed matter, for example, should not be sent in letter mail that is sealed. Soviet authorities insist that such letters be sent in a manner that allows verification of contents. Failure to comply with this regulation has often resulted in non-delivery or rejection.

Books, magazines and publications, when allowed to enter the country, are limited to one copy per letter. It is forbidden to correct misprints or to make marks on any printed papers.

Publications, films, video cassettes, recordings and even sculpted items are prohibited if they contain information that could be considered to cause political or economic harm to the USSR, to the public order, to health protection or to public morals, in short, to anything contrary to the Soviet system.

In the atheist state devoid of basic human rights, literature and plastic works of art of a religious nature automatically fall victim to this restriction. Western fashion catalogs are also considered contraband.

Communications equipment (which might provide access to Western media sources) are denied entrance rights. Radio and television receivers, video recorders, display screens, film cameras and spare parts for these items are prohibited. Developed and undeveloped films, recorded or unrecorded magnetic tapes or video cassettes also fall into this category.

On this long roster of prohibited items can be found stamps, foreign currencies, used clothing, watches, medicines, vitamins, firearms and alcohol. Curiosities like musical greeting cards, pasta and thread of all types are

also verboten.

A "restricted items" category has been granted to such scarce items as medical thermometers, eyeglasses and hearing aids mailed as single units. Limited quantities of coffee, tea and cocoa are allowed as well as some foodstuffs, tobacco and chewing gum.

The postal booklet, *Mailing to the Soviet Union*, is a how-to manual sparked by repeated attempts to solve mail delivery problems. It is not nor was it meant to be a political statement.

Nonetheless, it bears mention that the Soviet Union is part of the Universal Postal Union. It agreed to the terms of the international treaty . . . yet systematically violates them in an arbitrary and indiscriminate manner that confounds American efforts to verify mail delivery.

(From TFP NEWSLETTER, Nov. 20, 1986)

Exquisite Commemorative Medallion to Celebrate Lithuania's Christianization

In 1987, Lithuanians throughout the world will celebrate the 600th Anniversary of Lithuania's Christianity. Christianity came to Lithuania in three phases. In 1251, King Mindaugas and a small number of his subjects adopted the Christian faith. But Christianity did not "take" fully in Lithuania until 1387, when, through the efforts of Grand Duke Jogaila, "Aukštaitija," the Highland Region, was baptized and Lithuania joined the community of Christian nations. In 1413, Grand Duke Vytautas completed the Christianization by bringing the Lithuanian Lowlands, "Žemaitija," into the Christian fold.

These three phases of Lithuania's Christianization are exquisitely portrayed on the Jubilee Medallion that is being struck to commemorate this important Jubilee. The Medallion, currently in production at the Medallion Art Company, was designed and sculpted in high relief, by the renowned Vytautas Kasuba, whose works, exhibitions and awards span several continents. The illustrations provide a glimpse of the artistic beauty and significant content of the Medallion.

The Medallion will be struck in bronze, with an antique finish. It will be three inches in diameter, done in art form, with the three phases of Lithuania's Christianity portrayed in beautiful three dimensional detail. It can be yours, as a handsome addition to your own collection or a welcome gift to friends and associates.

It was available as of July 15, 1986, at a cost of \$30 each. It is also available in gold plating for \$10 extra, or silver plating, for \$5 extra. Solid silver medallions are available by special order, as are Galvano plaques, 12 bronze castings of the original art work.

Orders can be placed through Medallion chairman Loretta I. Stukas, 234 Sunlit Drive, Watchung, NJ 07060.

Sculptor Vytautas Kasuba

The artistic beauty and symbolic content of the Lithuanian Christianization Jubilee Commemorative Medallion reflect the remarkable talents of the sculptor Vytautas Kasuba, whose awards and exhibitions span several continents, including Tokyo, New York, Lithuania and World Fairs in New York and in Paris.

Sculptor Vytautas Kasuba

Skulptorius Vytautas Kašuba

Born in 1915 in Minsk of Lithuanian parents, Kasuba returned to Lithuania in 1918. In 1939 he graduated from the National Art School in Kaunas, Lithuania, and returned there to teach sculpture and serve as head of the Sculpture Department. Kasuba emigrated to the United States in 1947 and currently resides in New York City with his wife, Aleksandra, also an artist.

Since 1952 Kasuba has been engaged primarily in commissioned architectural work on liturgical themes, executing large scale works in wood, stone, hammered lead and cast bronze. He is also responsible for several art medallions, including one commemorating the 400th Anniversary of Vilnius University which was exhibited at the FIDEM International Medallion Art Exposition in Florence, Italy, in 1983.

Large or small, Vytautas Kasuba's work pulsates with austere artistic sincerity. The late Aleksis Rannit of Yale University and member of the International Association of Art Critics, Paris, says of Kasuba's work: ". . . The contours of his architectural figures show a strong archaic quality, but the surfaces of these sculptures have an extraordinarily sensitive, lyrical colorfulness, infinitely faint yet severely disciplined . . ."

LITHUANIAN RECORDS

Whenever you find yourself in the Los Feliz-Silver Lake area, stop by at the *Lithuanian Days* bookstore and select some Lithuanian records, including: opera, folk and classical songs, choirs, soloists, etc. We are located at the intersection of Sunset Blvd., Fountain Ave. and Hoover St.

LITHUANIAN DAYS, 1987, JANUARY

THE OBVERSE SIDE OF THE MEDAL . . . portrays three Lithuanian rulers, King Mindaugas and the Grand Dukes Jogaila and Vytautas, and indicates the year each brought Christianity to the nation. Each ruler's profile is cast on a background of a shield, the rhythmic outlines of the three shields emphasizing the unity of purpose among the rulers and their determination to Christianize Lithuania. The three crosses atop the crowns accentuate the fact that there were three major phases in the nation's Christianization.

—Photo by Algis Norvila

MEDALIO PIRMOJI PUSĖ . . . vaizduoja tris Lietuvos valdovus: karalių Mindaugą ir kunigaikščius Jogailą ir Vytautą. Nurodyti ir metai kuriais Lietuva buvo krikštyta. Kiekvieno valdovo profilis yra skydo fone, ir ritmingas skydų išdėstymas pabrėžia valdovų vieningą pasiryžimą įvesti krikščionybę krašte. Trys kryželiai virš karūnų akcentuoja faktą kad ryšium su krikščionybės įvedimu Lietuvoj buvo trys atžymėtini įvykiai.

—Nuotrauka Algio Norvilos

ON THE REVERSE SIDE OF THE MEDAL . . . the surface is divided into three planes, one for each phase of Christianization, and the three are unified by the raised and centrally located cross—the symbol of Christianity. The Vilnius Cathedral and the Belltower show the strength of the Christian faith in Lithuania, while the Knight (VYTIS), a national emblem, emphasizes that the entire nation accepted Christianity. The Latin texts list the titles and duties assigned to the rulers by the Holy See at the time of their Christening, together with the names of Popes who have decreed them.

—Photo by Algis Norvila

MEDALIO ANTROJE PUSĖJE . . . paviršius suskirstytas į tris plokštumas, kurios atžymi tris krikšto etapus. Iškilęs centrinis kryžius—krikščionybės simbolis, suvienija tuos paskirus įvykius. Vilniaus Katedra ir Varpinė simbolizuoja tikėjimo įsitvirtinimą krašte, o Vytis—valstybės ženklas, rodo kad krikščionybę priėmė visa tauta. Lotyniški tekstai apibūdina krikšto metu valdovams skirtus titulus bei pareigas. Įrašyti ir vardai Popiežių kurie šiuos titulus suteikė.

—Nuotrauka Algio Norvilos

GARBĖS PRENUMERATOS

I. ir K. Aižiniai, Chicago, IL
 A. Andriūsis, Dorchester, MA
 B. Apshaga, MD, Thompson, CT
 P. Aras, Santa Monica, CA
 K. Aukštkalnis, Eugene, OR
 Rev. J. Bacevičius, Kintyre, ND
 H. S. Bajaliai, Los Angeles, CA
 G. Balanda, Warren, MI
 E. Balceris, Santa Monica, CA
 A. Balcytis, Chicago, IL
 L. Baltrėnas, Los Angeles, CA
 K. Bandzevičius, Los Angeles, CA
 V. Barkus, Omaha, NE
 V. Beleckas, Sunny Hills, FL
 P. Beltran, Montebello, CA
 P. Bernota, Waterbury, CT
 Rev. A. Bertašius, Patterson, NJ
 V. Bieliauskas, PhD, Cincinnati, OH
 A. Biliūnas, Lake Park, FL
 A. G. Brazėnas, Royal Oak, MI
 J. Briedis, W. Bloomfield, MI
 R. Bužėnas, Los Angeles, CA
 V. Čekanauskas, garbės konsulas,
 Los Angeles, CA
 R. Čibas, Australia
 J. Čiurlionis, Phoenixville, PA
 Kun. M. Čyvas, Albany, NY
 Kun. V. M. Cukuras, Putnam, CT
 Dr. V. Dambra, Venecuela
 S. Damulis, Vista, CA
 V. Datis, Los Angeles, CA
 A. Daukantas, Santa Monica, CA
 Vysk. A. Deksnys, Vokietija
 J. Dicipinigaitis, MD,
 Woodhaven, NY
 A. Dičius, Santa Monica, CA
 A. Didžiulis, Columbia
 Dr. R. Dovydaitis, Delton, PA
 V. Dovydaitis, San Clemente, CA
 Rev. A. Dranginis, Baltimore, MD
 Dresher Ins. Brokers,
 Islington, Ont.
 A. Drukteinis, Bedford, NH
 J. Dženkaitis, Glendale, CA
 East Cambridge Branch Library, MA
 B. Gajauskas, Santa Monica, CA
 A. Galdikas, Los Angeles, CA
 Br. Galinis, Norwell, MA
 Pr. Gasparonis, Los Angeles, CA
 R. Giedraitis, DDS, Los Angeles, CA
 J. Girevičius, Ont., Canada
 K. Gogelis, Redford, MI
 K. Grigaitis, St. Petersburg, FL
 A. Grigas, Chicago, IL
 P. Gruodis, Chicago, IL
 I. Gurčinas, Los Angeles, CA
 Dr. V. Gutauskas, Venezuela
 P. Gylys, Olympia, WA
 R. Janowska, Norristown, PA
 V. Janušonis, Dousman, WI
 E. Jarašūnas, Santa Monica, CA
 Jesuit Fathers, Montreal, Que.
 E. Jonušas, Omaha, NE
 A. Jonynas, Pacific Palisades, CA
 J. Jurkūnas, Beverly Shores, IN
 Dr. J. Jurgilas, Rancho Sta Fe, CA
 A. Kantvydas, Weston,
 Ont., Canada
 J. Karmuza, Waterbury, CT
 K. Karuža, Los Angeles, CA
 B. Kaslas, Wyoming, PA
 J. Kazickas, PhD, Greenwich, CT
 Kun. G. Kijauskas, SJ,
 Cleveland, OH

Rev. M. Kirkilas, Beverly Shores, IN
 Dr. Alf. Kontvis, Westminster, CA
 J. Kregždė, Cincinnati, OH
 Dr. L. Kriaučeliūnas, Lockport, IL
 Dr. J. S. Kriaučiūnas, Putnam, CT
 Rev. J. Krivickas, Putnam, CT
 Msgr. J. Kučingis, Los Angeles, CA
 S. Kudokas, Santa Monica, CA
 J. Kutra, Santa Monica, CA
 S. ir J. Kvečas, Santa Monica, CA
 L. Lengnikas, Hamilton, Canada
 J. Levickas, Palos Verde, IL
 G. Levinskas, Creve Coeur, MO
 J. Liudžius, New Britain, CT
 E. Likanderis, Chicago, IL
 J. Lukas, Orange, CT
 K. Majauskas, Chicago, IL
 P. Manelis, Davis, CA
 A. Markevičius, Santa Monica, CA
 F. Masaitis, La Mirada, CA
 Wm. Maskell Ins., Toronto, Can.
 V. Mažeika, Park Ridge, IL
 A. ir L. Mažeikos, Marina
 del Rey, CA
 L. Tumas-Miccolis, Santa Monica, CA
 Dr. A. Milaknis, Santa Monica, CA
 V. Mileris, M.D., Livonia, MI
 A. Milius, Santa Monica, CA
 J. Mitkus, Los Angeles, CA
 J. Mulokas, Santa Monica, CA
 A. Musteikis, Fallon, NV
 A. Naudžiūnas, So. Boston, MA
 M.L. Namikai, M.D., Glendora, CA
 Nurmsen Paint, Los Angeles, CA
 A. Pakalniškis, Hamilton, Ont., Can.
 Rev. T. Palis, Pittsburg, CA
 Rev. V. Palubinskas, New York, NY
 Rev. V. Pavalkis, Milpitas, CA
 V. ir A. Pažiūra, Agoura, CA
 F. Petrauskas, Syracuse, NY
 J. Petrikonis M.D., Woodbine, IA
 J. Petronis, Los Angeles, CA
 E. Pikelis, Chicago, IL
 C. Plasewicz, Baltimore, MD
 J. Pleinys, Hamilton, Ont., Can.
 P. Pranis, Vista, CA
 Rev. A. Račkauskas, Sunny Hills, FL
 Rev. dr. P. Ragažinskas, Central, NM
 St. Radžiūnas, Omaha, NE
 G. W. Radvenis, Los Angeles, CA
 Kun. V. Radvina, Cloverdale, CA
 Inž. J. Rasys, Cambridge, MA
 K. Raudys, Toronto, Ont., Can.
 V. Raulinaitis, Rancho Mirge, Ca
 K. R. Ražauskas, Dearborn Hts., MI
 A. Regis, Chicago, IL
 Kun. A. Rubšys, Manhattan College, NY
 A. Rugys, Lantana, FL
 Kun. P. Sabulis, Waterbury, CT
 R. Sakas, Glendale, CA
 M. Šaraukas, Winnipeg, Canada
 C. Sarpalis, Baltimore, MD
 A. Šatas, Cicero, IL
 D. Schmutzer, Glendale, CA
 Schuyler Savings, Kearny, NJ
 C. Shimkus, W. Hartford, CT
 M. R. Shalins, Woodhaven, NY
 A. Sinkys, New York, NY
 A. Sinkys, Santa Monica, CA
 E. ir J. Sinkiai, Santa Monica, CA
 Dr. J. Skirgaudas, La Jolla, CA
 F. Specher, Los Angeles, CA
 Rev. E. Statkus, Grand Rapids, MI
 J. Stiklorius, Wallingford, PA
 E. Stirbys, Santa Monica, Ca
 D. Surantas, Rockford, IL
 J. Talandis, Olympia Fields, IL
 Talka Credit Union, Hamilton, Canada
 V. Tamošiūnas, Detroit, MI

B. Tiškus, Collinsville, IL
 A. Trainis, Richmond Hill, NY
 T. K. Trečiokas, Union, NJ
 V. Urbaitis, Mayfield Hts., OH
 Rev. I. Urbonas, Gary, IN
 V. Urbonas, St. Petersburg, FL
 P. Urbutis, Lighthouse Pt., FL
 A. Uždavins, Canton, MI
 O. Vaitas, MD, Farmington Hills, MI
 A. Vaitkus, Belleville, IL
 A. Vakselis, Richmond Hills, NY
 Dr. J. K. Valiūnas, Southampton, NY
 V. Vidugiris, Palos Verdes, CA
 Dr. P. Vileišis, Waterbury, CT
 A. Vitėnas, Middletown, NJ
 J. Vitėnas, Oxon Hill, MD
 A. Yutz, Munhall, PA
 E. Žiaušys, Amsterdam, NY
 "Lietuvių Dienų garbės pre-
 numeratoriais skelbiami, kurie kasmet
 prisiunčia po \$35.00.

AUKOS

Lietuvių Dienoms ir spaudai

Po 80 dol.:
 kun. V. Pavalkis
 Po 50 dol.:
 E. Stirbienė
 Po 20 dol.:
 P. Bernota, J. Mulokienė, V.
 Plukas, kun. V. Šiliauskas,
 P. Smailis.
 Po 15 dol.:
 kun. A. Račkauskas
 Po 10 dol.:
 B. Dirmantas, S. Nakvosas, S.
 Pusvaškis, A. Sabaliauskas,
 S. Santvaras.
 Po 5 dol. ir mažiau:
 B. Čižikas, V. Dovydaitis,
 P. Druskis, P. Kausteklis,
 P. Kaziukonis, dr. S. Kazlaus-
 kas, N. Kiaušas, P. Kudreikis,
 A. Kuolas, Liet. Namai,
 Toronto, J. Salys

"Tikroji praeitis" Marijaus Blyno politinių,
 kultūrinių, istorinių straipsnių rinkinys II. 224
 pusl., kaina — 6 dol. Išleido "Laisvosios
 Lietuvos" knygų leidykla.

THE AGONY a literary approach to history
 by Jurgis Gliuda, translated from Lithua-
 nian by Jonas Zdanys. 288 pgs., soft cover.
 \$12.50 plus \$1.50 postage charge.
 Available at: Lithuanina Days, 4364 Sunset
 Blvd., Los Angeles, CA 90029, tel.: (213)
 664-2919.

GINKIME LIETUVIŲ TEISES

Nepamirškite savo aukos Lietuvių Teisėms Ginti Fondui

Prašome pasinaudoti šia atkarpa. Čekius rašyti "Lietuvių Teisėms Ginti
 Fondas" (arba "American Lithuanian Rights Fund, Inc.") ir siųsti adresu:
 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636

Auka Lietuvių Teisėms Ginti Fondui.....US.....

Pavardė, vardas.....

Adresas.....

BALTIC BAKERY

JUOZAS ir ALDONA ANKAI—savininkai
 4627 S. Hermitage, Chicago, IL 60629—Telef. (212) LA 3-1510

— ir —
 2616 W. 69th St., Cicgo, IL 60629—telef. (312) 737-6734
 Siunčiame duoną ir raguolius į visas Amerikos dalis

PRAŠOME!

Pagal savo išgalės aukoti TAUTOS FONDUI

savo uždaviniams vykdyti Lietuvos Laisvės Išdui—laisvajai Lietuvai padėti
 atsistatyti, 6-šiomis kalbomis ELTOS informacijoms leisti, radijo
 transliacijoms į okupuotą Lietuvą finansuoti ir politiniams kaliniams
 gelbėti. Nepamirškite tam tikrą procentą ir savo testamente įrašyti:

Non-profit, Tax Exempt Corporation
 LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION
 P.O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421

LIETUVIŲ DIENOS

Žurnalo ir knygu

PLATINTOJAI

J. A. V-se

Brooklyn, N. Y.—“Darbininko” adm-ja
So. Boston, Mass.—A. Mackevičius
Chicago, Illinois—Patria
“Gifts International”, “Parama”,
“Marginiai”
Cleveland, Ohio—J. Zilionis
Detroit, Mich.—St. Anthony's
Parish Library
Los Angeles—P. Domkus
Putnam, Conn.—Immaculate Conception
Convent
Rochester, N.Y.—A. Sabalis
Waterbury, Conn.—“Spauda”
Woodhaven, N.Y.—“Romuva”

AUSTRALIJOJE

Norwood—K. Pocius
Adelaide, Edwardstown—A. Kubilius
Melbourne-St. Kilda—F. Sodaitis
Mirren, S.A.—J. Rupinskas
Lewisham—Msgr. P. Butkus

KANADOJE

London, Ont.—A. Puteris
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas,
St. Prapas
Montreal, Que.—P. Rudinskas
(Parish Library)

AMERIKOS BALSAS (VOICE OF AMERICA)

Rytinė laida 6 val. 15 min. ryto Lietuvos
laiku (10:15 vakaro Vašingtone) 31, 38, 42,
ir 49 metrų bangomis.

Pirmoji vakarinė laida 18 val vakaro
Lietuvos laiku (10 val. ryto Vašingtone) 20,
25 ir 31 metrų bangomis.

Antroji vakarinė laida 20 val. vakaro
Lietuvos laiku (12 val. vidurdienį
Vašingtone) 14, 15, 20 ir 25 metrų
bangomis.

Šie laikai vasaros metu. Žiemos metu tiek
Lietuvoje, tiek Vašingtone reikia laikrodį
atsukti vieną valandą.

VOICE OF AMERICA
Lithuanian Service
Washington, D.C. 20547

“APIE TAVE SVAJOJU”

įdainuota

LOS ANGELES VYRŲ KVARTETO

Galima užsisakyti per

LIETUVIŲ DIENAS

4364 Sunset Blvd.
Los Angeles, CA 90029

Kaina \$10 plus \$1 pašto išlaidams

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS

kurios bendradarbiauja su “Lietuvių Dienomis”

LOS ANGELES, CALIF.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJAS LITHUANIAN MELODIES

Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12:30-1:00 p.p.

VLADAS GILYS, pirmininkas

Programų koordinatorius

HENRIKAS BAJALIS

207 N. Windsor Blvd.

Los Angeles, CA 90004

Tel.: (213) 467-6467

BALTIMORE, MD.

“RADIJO PROGRAMA LIETUVIAMS”

Girdima sekmadienio rytais
nuo 10:30 iki 11:00

WBMD—750 AM

Šios programos vedėjai:

Albert J. Juškus—4515 Wilmslow Rd.
Baltimore, MD 21210 Tel.: 366-4515
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave.
Baltimore, MD 21227 Tel.: 242-1779

BOSTON, LIETUVIŲ BALSAS MINKŲ RADIO PROGRAMA

Radio stotį WLYN—1360 AM

sekm. nuo 8:00 iki 8:45 val. ryto

Veda Steponas ir Valentina Minkai

71 Farragut Rd., So. Boston, MA 02127

Tel.: 268-2515

Pas Minkus gaunamas “L.D.” žurnalas

Lietuvių Radijo Valanda LAISVĖS VARPAS

Sekmadieniais

9-10:00 ryto iš WCAV-FM 98

Petras Viščinis, vedėjas

173 Arthur St., Brockton, MA 02402

Telefonas: (617) 586-7209

CHICAGO, IL

Sophie Barcus Radijo Šeimos “LIETUVOS GARSAI”

Sekmadieniais nuo 7:30 iki 8:30 val ryto

iš WCEV stoties 1450 AM banga

Programos vedėja:

Aldona Barcus-Daukas

Transliuojama iš nuosavos studijos

7159 S. Maplewood, Chicago, IL 60629

Tel.: (312) 778-1543

LIETUVOS AIDAI

Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio
8:30 val vakaro

Visos laidos iš tos pačios stoties

WCEV 1450 AM banga

Veda KAZĖ BRAZDŽIONYTĖ

6955 S. Campbell Ave.

Chicago, IL 60629 Phone: 778-5374

PHILADELPHIA, PA

LB Apylinkės radijo programa
BENDRUOMENĖS BALSAS

Girdima šeštadieniais 9-9:30 val ryto

WTEL, AM 860 mc

Visais reikalais kreiptis:

Julija Dantienė, programų koordinatorė

1233 Lenox Rd., Jenkintown, PA 19046

Telefonas (215) 572-6654

CLEVELAND, OHIO

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMA TĖVYNĖS GARSAI

Isteigta 1949

Girdima sekmadieniais 8-9 val. ryto
WZZP, FM 106.5 m

Vedėjas—Juozas Stempužis

4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio 44121

Telefonas: (216) 382-9268

Dvisavaitinė religinės

minties programa

GYVENIMO VARPAI

sekmadieniais 6:30-7:00 val. ryto

WRMR AM 850

Kun. G. Kijauskas, S.J.

18022 Neff Rd., Cleveland, Ohio 44119

Telef. (216) 531-4263

DETROIT, MICH.

Lietuviškas Balsas—Lithuanian Voice

WCAR—1090 BANGA LIVONIA

Sekmadieniais 8:30 iki 9:00 val. ryto

Visais programos reikalais kreiptis:

KAZYS GOGELIS

13436 Garfield, Detroit, MI 48239

Telef.: 535-6683

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ RADIO VAL.

2222 Franklin Rd.

Bloomfield Hills, MI 48013

WPON—1460 AM

Pirmadieniais ir penktadieniais nuo 3-4 val.

Programos vedėjas Algis Zaparackas

Bendradarbiai:

Ant. Zaparackas, Algis Lapšys, Edv.
Skiotys

HARTFORD, CONN.

“TĖVYNĖS GARSAI”

Connecticut vlst. liet. kultūrinė valandėlė
WRYM—840 AM

Kiekvieną sekm. 4:30-5:30 val. p.p.

Programos vedėjas A Dragūnevičius

132 Wellington Dr. Farmington, CT 06032

Tel. (203) 677-8567

Pranešėjai:

Zita Dapkienė, Alfonsas Dzikas ir

Longinas Kapeckas

Izd. Eug. Orentas

NEW YORK — NEW JERSEY

“LIETUVOS ATSIMINIMAI” radijo val.
girdima kas ketvirt. iš WNYM stoties

New Yorke, nuo 7-8 v.v. 1330 AM banga

Taip pat klausykite “Music of Lithuania”

programos kas sekm. nuo 1:05 iki 3:00

val. p.p. iš Seton Hall Universiteto stoties

89.5 FM — banga

Direktorius — dr. Jokubas J. Stukas

234 Sunlit Dr., Watchung, NJ 07060

Tel.: (201) 753-5636

“LAISVĖS ŽIBURYS”

Girdima kiekvieną sekmadienį nuo 9 iki 10
v. ryto iš WNWK stoties 105.9 FM banga

ROMAS KEZYS

217-25 54th Ave., Bayside, NY 11364

Telefonas: (718) 229-9134

PITTSBURGH, PA.

The First Lithuanian Radio Program in
Pittsburgh, Pennsylvania

Pittsburgh, PA — WPIT—730 kc.

sekmadieniais 12:30-1:00 p.m.

PROGRAMOS VEDĖJAI:

Povilas ir Gertrude Dargiai

Visais reikalais kreiptis:

2040 Spring Hill Rd., Pittsburg, PA 15243

HOT SPRINGS, ARK.

LIETUVIŠKA RADIO PROGRAMA “LEISKIT Į TĖVYNĘ”

Lithuanian Broadcasting SPA

Girdima sekmadieniais 7:00-7:30 val. ryte
iš KXOW radijo stoties, 1420 AM banga.

vedėja ir pranešėja
Salomėja Šmaizienė

204 Hilltop Dr., Hot Springs, Ark. 71913
Telefonas (501) 321-9641

ROCHESTER, NEW YORK

DAINOS AIDAS

Sekmadieniais 9:00 iki 9:30 val. iš ryto
stotis WZZI-FM 91.5 mc

IŠLAIKO LIETUVIŲ RADIO KLUBAS

Klubo valdyba: Al Gečas, pirm., R.
Kiršteinis, vicepirm., J. Krokytė, sekr.,
Rūta Ilgūnaitė, išd., L. Laukaitienė, narė
320 Durnan St., Rochester, N.Y. 14621

WATERBURY, CONN.

Lietuvių Bendruomenės radijo valanda

“LIETUVOS PRISIMINIMAI”

Sekmadieniais nuo 8:00 iki 8:45 v. ryto
WWCO — 1240 AM

Vedėjas: ANTANAS PALIULIS

33 Chipman St., Waterbury, CT 06708
tel.: (203) 756-1874

MONTREAL, CANADA

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS

Kiekvieną antradienį nuo 11 val. 30 min.
CFMB stotis — Banga 1410

Programos vedėjas L. Stankevičius
1053 Cr. Albanel, Duverney, P.Q., Canada
Telefonas: 669-8834

TORONTO, ONT., CANADA

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI

Sekmadieniais 1:30 iki 2:00 val. po pietų

Visos programos transliuojamos iš

Toronto stoties CHIN, banga 100.7 FM

Programos vedėja:

Violeta Simanavičiūtė-Laurinavičienė

51 Patricia Di., Toronto, Ont. M4C 5K2,
Can.

Telefonas:(416) 690-3416

ROMA, ITALIJA

ROMOS RADIJAS

Transliuojamas kasdien nuo 20 val. 50 min.
iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku
41.15 ir 50.34 metrų bangomis

Vedėjas; Dr. J. Gailius
Circonvallazione NOMENTANA 162

VATIKANAS, ITALIJA

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje
Sekmad. rytais 11:45 Lietuvos laiku 9755
11:40 120 KHZ ir kiekv. vak. 21:00 Lietuvos
laiku. Bangos 6185, 9755, 11715 KHZ.

Vedėjas: Kun. V. Kaziūnas

Adresas: Sezione Lituana, Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO

Žveju laivai Kuršių marse, krante Neringos elnias.
Moose of Neringa eyeing fishing boats in the Courland Lagoon.